

ಕಥಮಜ್ಜಾನಾತ್ಮಮ್ ಪ್ರಭವತೀತಿ ಚೇತ್ -

ತಿವಿಹೋ ಏಸುವಹಿಗೋ ಅಪ್ಪವಿಯಪ್ಪಂ ಕರೇದಿ ಕೋಹೋಽಹಂ |

ಕತ್ತಾ ತಸ್ಸುವಹಿಗಸ್ಸು ಹೋದಿ ಸೋ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸು ||೯೪||

ತ್ರಿವಿಧ ಏಷ ಉಪಯೋಗ ಆತ್ಮವಿಕಲ್ಪಂ ಕರೋತಿ ಕ್ರೋಧೋಽಹಮ್ |

ಕರ್ತಾ ತಸ್ಯೋಪಯೋಗಸ್ಯ ಭವತಿ ಸ ಆತ್ಮಭಾವಸ್ಯ ||೯೪||

ಏಷ ಖಲು ಸಾಮಾನ್ಯೇನಾಜ್ಞಾನರೂಪೋ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಾಜ್ಞಾನಾವಿರತಿರೂಪಸ್ತ್ರಿವಿಧಃ ಸವಿಕಾರ-ಶ್ಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮಃ ಪರಾತ್ಮನೋರವಿಶೇಷದರ್ಶನೇನಾವಿಶೇಷಜ್ಞಾನೇನಾವಿಶೇಷರತ್ಯಾ ಚ ಸಮಸ್ತಂ ಭೇದ-ಮಪಹ್ನುತ್ಯ ಭಾವ್ಯಭಾವಕಭಾವಾವನ್ನಯೋಶ್ಚೇತನಾಚೇತನಯೋಃ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯೇನಾನುಭವ-ನಾತ್ಮೋಧೋಽಹಮಿತ್ಯಾತ್ಮನೋ ವಿಕಲ್ಪಮುತ್ಪಾದಯತಿ; ತತೋಽಯಮಾತ್ಮಾ ಕ್ರೋಧೋಽಹ-ಮಿತಿ ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಸವಿಕಾರೇಣ ಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮೇನ ಪರಿಣಮನ್ ತಸ್ಯ ಸವಿಕಾರಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮ-ರೂಪಸ್ಯಾತ್ಮಭಾವಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ಸ್ಯಾತ್ | ಏವಮೇವ ಚ ಕ್ರೋಧಪದಪರಿವರ್ತನೇನ ಮಾನಮಾಯಾ-ಲೋಭವೋಹರಾಗದ್ವೇಷಕರ್ಮನೋಕರ್ಮಮನೋವಚನಕಾಯಶ್ಶೋತ್ರಚಕ್ಷುರ್ಘ್ರಾಣರಸನಸ್ಪರ್ಶನ-ಸೂತ್ರಾಣಿ ಷೋಡಶ ವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಾನ್ಯನಯಾ ದಿಶಾನ್ಯಾನ್ಯಪ್ರ್ಯೂಹ್ಯಾನಿ |

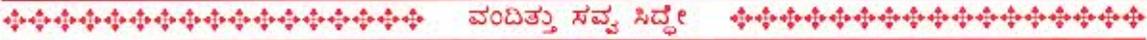
ಗಾಥೆ - ೯೪

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ತಿವಿಹೋ] ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ [ಏಸ] ಈ [ಉವಹಿಗೋ] ಉಪಯೋಗವು [ಕೋ-ಹೋ ಅಹಂ] 'ನಾನು ಕ್ರೋಧಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು [ಅಪ್ಪವಿಯಪ್ಪಂ] ತನ್ನಲ್ಲೇ ವಿಕಲ್ಪ [ಕರೇದಿ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ [ಸೋ] ಆತ್ಮನು [ತಸ್ಯ ಉವಹಿಗಸ್ಸು] ಆ ಉಪಯೋಗರೂಪವಾದ [ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸು] ತನ್ನ ಭಾವದ [ಕತ್ತಾ] ಕರ್ತೃ [ಹೋದಿ] ಆಗುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ನಿಜವಾಗಿ ಈ ಸವಿಕಾರ ಚೈತನ್ಯ ಪರಿಣಾಮವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನರೂಪವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ-ಅಜ್ಞಾನ-ಅವಿರತಿರೂಪವಾಗಿ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ, ಅದು ಪರದ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಅವಿಶೇಷ ದರ್ಶನದಿಂದ, ಅವಿಶೇಷಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮತ್ತು ಅವಿಶೇಷರತಿ (ಲೀನತೆ) ಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಭೇದವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟು, ಭಾವ್ಯಭಾವಕಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಚೇತನ ಮತ್ತು ಅಚೇತನ ಇವೆರಡರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಧಿಕರಣದಿಂದ (ಅವುಗಳದೊಂದೇ ಆಧಾರವಿದೆ ಎನ್ನುವಂತೆ) ಅನುಭವ ಮಾಡುವುದರಿಂದ 'ನಾನು ಕ್ರೋಧಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲೇ ವಿಕಲ್ಪ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ 'ನಾನು ಕ್ರೋಧಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ' ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವುದು ಸವಿಕಾರ (ವಿಕಾರಯುಕ್ತ) ವಿದೆ ಅಂಥ ಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಆತ್ಮನು ಆ ಸವಿಕಾರ ಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಭಾವದ ಕರ್ತೃವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ

ತ್ರಿವಿಧದುಪಯೋಗದಿಂ'ದಾನು ಕ್ರೋಧಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ'ದಾತ್ಮವಿಕಲ್ಪದಿಂದ|

ಜೀವನಾ ಉಪಯೋಗರೂಪ ತನ್ನ ಭಾವದ ಕರ್ತೃತಾನಾಗುತ್ತಿರುವನು ||೯೪||

ತಿವಿಹೋ ಏಸುವಟಗೋ ಅಪ್ಪವಿಯಪ್ಪಂ ಕರೇದಿ ಧಮ್ಮಾದೀ |

ಕತ್ತಾ ತಸ್ಸುವಟಗಸ್ಸ ಹೋದಿ ಸೋ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ||೯೫||

ತ್ರಿವಿಧ ಏಷ ಉಪಯೋಗ ಆತ್ಮವಿಕಲ್ಪಂ ಕರೋತಿ ಧರ್ಮಾದಿಕಮ್ |

ಕರ್ತಾ ತಸ್ಯೋಪಯೋಗಸ್ಯ ಭವತಿ ಸ ಆತ್ಮಭಾವಸ್ಯ ||೯೫||

ಏಷ ಖಲು ಸಾಮಾನ್ಯನಾಜ್ಞಾನರೂಪೋ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಾಜ್ಞಾನಾವಿರತಿರೂಪಸ್ತ್ರಿವಿಧಃ ಸವಿಕಾರ-ಶ್ಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮಃ ಪರಸ್ಪರಮವಿಶೇಷದರ್ಶನೇನಾವಿಶೇಷಜ್ಞಾನೇನಾವಿಶೇಷರತ್ಯಾ ಚ ಸಮಸ್ತಂ ಭೇದ-ಮಪಹ್ನುತ್ಯ ಜ್ಞೇಯಜ್ಞಾಯಕಭಾವಾಪನ್ನಯೋಃ ಪರಾತ್ಮನೋಃ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯೇನಾನುಭವ-ನಾದ್ಧರ್ಮೋಽಹಮಧರ್ಮೋಽಹಮಾಕಾಶಮಹಂ ಕಾಲೋಽಹಂ ಪುದ್ಗಲೋಽಹಂ ಜೀವಾಂತರಮಹ-ಮಿತ್ಯಾತ್ಮನೋ ವಿಕಲ್ಪಮುತ್ಪಾದಯತಿ; ತತೋಽಯಮಾತ್ಮಾ ಧರ್ಮೋಽಹಮಧರ್ಮೋಽಹಮಾಕಾಶ-ಮಹಂ ಕಾಲೋಽಹಂ ಪುದ್ಗಲೋಽಹಂ ಜೀವಾಂತರಮಹಮಿತಿ ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಸೋಪಾಧಿನಾ ಚೈತನ್ಯ-ಪರಿಣಾಮೇನ ಪರಿಣಮನ್ ತಸ್ಯ ಸೋಪಾಧಿಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮರೂಪಸ್ಯಾತ್ಮಭಾವಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ಸ್ಯಾತ್ |

‘ಕ್ರೋಧ’ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಮಾನ, ಮಾಯೆ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮ, ಮನ, ಮಚನ, ಕಾಯ, ಶ್ರೋತ್ರ, ಚಕ್ಷು, ಘ್ರಾಣ, ರಸನ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಶನ ಈ ಹದಿನಾರು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪದಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಬೇಕು; ಮತ್ತು ಈ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಇನ್ನಿತರ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅಜ್ಞಾನರೂಪ ಎಂದರೆ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ-ಅಜ್ಞಾನ-ಅವಿರತಿರೂಪವಾಗಿ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಯಾವ ಸವಿಕಾರ ಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮವಿದೆ ಅದು ತನ್ನ ಮತ್ತು ಪರದ ಭೇದ ತಿಳಿಯದೆ ‘ನಾನು ಕ್ರೋಧಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ, ನಾನು ಮಾನಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ’ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಆ ಅಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಸವಿಕಾರ ಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮದ ಕರ್ತೃವಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಆ ಅಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಭಾವವು ಅವನ ಕರ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈಗ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

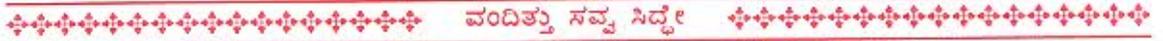
ಗಾಥೆ -೯೫

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ತಿವಿಹೋ] ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ [ಏಷ] ಈ [ಉವಟಗೋ] ಉಪಯೋಗವು [ಧಮ್ಮಾದೀ] ‘ನಾನು ಧರ್ಮಾಸ್ವಿಕಾಯ ಮೊದಲಾಗಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು [ಅಪ್ಪವಿಯಪ್ಪಂ] ತನ್ನಲ್ಲೇ ವಿಕಲ್ಪ [ಕರೇದಿ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ [ಸೋ] ಆತ್ಮನು [ತಸ್ಸ ಉವಟಗಸ್ಸ] ಆ ಉಪಯೋಗರೂಪವಾದ [ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ] ತನ್ನ ಭಾವದ [ಕತ್ತಾ] ಕರ್ತೃ [ಹೋದಿ] ಆಗುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ನಿಜವಾಗಿ ಸವಿಕಾರಚೈತನ್ಯಪರಿಣಾಮವು ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನರೂಪವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನ-ಅಜ್ಞಾನ-ಅವಿರತಿರೂಪದಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ, ಅದು ಪರದ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಅವಿಶೇಷ

ತ್ರಿವಿಧದುಪಯೋಗದಿಂ ದಾನುಧರ್ಮಾದಿಸ್ವರೂಪನೆಂಬಾತ್ಮ ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ |

ಜೀವನಾ ಉಪಯೋಗರೂಪ ತನ್ನ ಭಾವದ ಕರ್ತೃತಾನಾಗುತಿರುವನು ||೯೫||

ವಂದಿತ್ತು ಸವ್ಯ ಸಿದ್ಧೇ

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಅಜ್ಞಾನತಸ್ತು ಸತ್ಯಣಾಭ್ಯವಹಾರಕಾರೀ
 ಜ್ಞಾನಂ ಸ್ವಯಂ ಕಿಲ ಭವನ್ನಪಿ ರಜ್ಯತೇ ಯಃ |
 ಪೀತ್ಯಾ ದಧೀಕ್ಷುಮಧುರಾಮ್ಲ ರಸಾತಿಗ್ಯದ್ವ್ಯಾ
 ಗಾಂ ದೋಗ್ಧಿ ದುಗ್ಧಮಿವ ನೂನಮಸೌ ರಸಾಲಮ್ ||೫೨||

ಭಿನ್ನರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ 'ಅಕೃತ್ರಿಮ (ನಿತ್ಯ), ಒಂದು ಜ್ಞಾನವೇ ನಾನಿದ್ದೇನೆ ಆದರೆ ಕೃತ್ರಿಮ (ಅನಿತ್ಯ), ಅನೇಕವಾದ ಯಾವ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿವೆ ಅವು ನಾನಲ್ಲ' ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತ 'ನಾನು ಕ್ರೋಧಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ' ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಆತ್ಮವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾನೆ ; ಹೀಗಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಉದಾಸೀನವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತ ಕೇವಲ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ; ಮತ್ತು ಇದರಿಂದಲೇ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ, ಅಕೃತ್ರಿಮ ಒಂದು ವಿಜ್ಞಾನಘನನಾಗುತ್ತ ಅತ್ಯಂತ ಅಕರ್ತೃವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾಸವಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವನು ಪರದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಪರದ್ರವ್ಯದ ಭಾವಗಳ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅವನು ತಾನು ಕರ್ತೃ ಹೇಗಾಗುವನು ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುವುದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಕರ್ತೃವಾಗಬಹುದು ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನವಾದನಂತರ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥದ ಕಲಶರೂಪವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ಕಿಲ] ನಿಜವಾಗಿ [ಸ್ವಯಂ ಜ್ಞಾನಂ ಭವನ್ ಅಪಿ] ತಾನು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಿದ್ದರೂ ಕೂಡ [ಅಜ್ಞಾನತಃ ತು] ಅಜ್ಞಾನದ ಕಾರಣವಾಗಿ [ಯಃ] ಯಾವ ಜೀವನು, [ಸತ್ಯಣಾಭ್ಯವಹಾರಕಾರೀ] ಸುಂದರವಾದ ತಿಂಡಿಯನ್ನೂ ಹುಲ್ಲಿನೊಡನೆ ಬೆರೆಸಿ ತಿನ್ನುವಂಥ ಆನೆ ಮೊದಲಾದ ಪಶುಗಳಂತೆ, [ರಜ್ಯತೇ] ರಾಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ (ರಾಗದ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮಿಶ್ರ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ) [ಅಸೌ] ಅವನು, [ದಧೀಕ್ಷುಮಧು-ರಾಮ್ಲ ರಸಾತಿಗ್ಯದ್ವ್ಯಾ] ತ್ರೀಬಂಧದ ಸಿಹಿ-ಹುಳಿನ್ನಾದದ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ [ರಸಾಲಂ ಪೀತ್ಯಾ] ತ್ರೀಬಂಧವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ [ಗಾಂ ದುಗ್ಧಂ ದೋಗ್ಧಿ ಇವ ನೂನಂ] ತಾನು ಹಸುವಿನ ಹಾಲು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವಂಥ ಮನುಷ್ಯನಂತಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಆನೆಗೆ ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾದ ಆಹಾರ ಇವುಗಳ ಭಿನ್ನಸ್ವಾದದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮ ಮತ್ತು ತನ್ನಲ್ಲಿಯ ಭಿನ್ನಸ್ವಾದದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಏಕಾಕಾರರೂಪದಿಂದ ರಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ತ್ರೀಬಂಧದ ಸ್ವಾದದ ಲೋಲುಪಿಯಾದ ಪುರುಷನು ತ್ರೀಬಂಧದಸ್ವಾದಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ತ್ರೀಬಂಧದ ಸ್ವಾದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಹಾಲಿನ ಸ್ವಾದವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನು ಸ್ವ-ಪರಗಳ ಮಿಶ್ರ ಸ್ವಾದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾದವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ||೫೨||

ಜೀವನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಕರ್ತೃವಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬರ್ಥದ ಕಲಶರೂಪವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

***** ಟೀಕಾಕಾರ : ಆಚಾರ್ಯ ತ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರದೇವರು *****

ಸ ನ ಸನ್ -

ಜದಿ ಸೋ ಪರದವ್ಯಾಣಿ ಯ ಕರೇಜ್ಜ ಣಿಯವೇಣ ತಮ್ಮಟ ಹೋಜ್ಜ |
ಜಮ್ಮಾ ಣ ತಮ್ಮಟ ತೇಣ ಸೋ ಣ ತೇಸಿಂ ಹವದಿ ಕತ್ತಾ ||೯೯||

ಯದಿ ಸ ಪರದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಚ ಕುರ್ಯಾನ್ನಿಯವೇನ ತನ್ಮಯೋ ಭವೇತ್ |
ಯಸ್ಮಾನ್ನ ತನ್ಮಯಸ್ತೇನ ಸ ನ ತೇಷಾಂ ಭವತಿ ಕರ್ತಾ ||೯೯||

ಯದಿ ಖಲ್ವಯಮಾತ್ಮಾ ಪರದ್ರವ್ಯಾತ್ಮಕಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ಯಾತ್ ತದಾ ಪರಿಣಾಮಪರಿಣಾಮಿ-
ಭಾವಾನ್ಯಥಾನುಪಪತ್ತೇರ್ನಿಯವೇನ ತನ್ಮಯಃ ಸ್ಯಾತ್ಃ ನ ಚ ದ್ರವ್ಯಾಂತರಮಯತ್ನೇ ದ್ರವ್ಯೋ -
ಚ್ಛೇದಾಪತ್ತೇಸ್ತನ್ಮಯೋಽಸ್ಮಿ | ತತೋ ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವೇನ ನ ತಸ್ಯ ಕರ್ತಾಸ್ಮಿ |

(ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ಜನರಿಗೆ) ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ (ಆತ್ಮನು) ಕ್ರೋಧಾದಿ ಪರದ್ರವ್ಯ
ಸ್ವರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತ ಅಂತರಂಗ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ - (ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ) ಎರಡೂ ಕರ್ಮಗಳು ಪರದ್ರವ್ಯಸ್ವರೂಪ
ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ- ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ಜನರ
ವ್ಯಾಮೋಹ(ಭ್ರಾಂತಿ, ಅಜ್ಞಾನ)ವಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಘಟ ಪಟ, ಕರ್ಮ-ನೋಕರ್ಮ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನು
ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ನಂಬುವುದು ಅದು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿರುವ ಜನರ ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ, ಅಜ್ಞಾನವಿದೆ.

ವ್ಯವಹಾರೀ ಜನರ ಈ ಮನ್ನಣೆಯು ಯಥಾರ್ಥಪಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

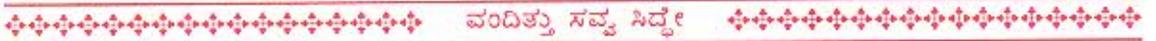
ಗಾಥೆ - ೯೯

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಜದಿ ಯ] ಒಂದು ವೇಳೆ [ಸೋ] ಆತ್ಮನು [ಪರದವ್ಯಾಣಿ] ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು
[ಕರೇಜ್ಜ] ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು [ಣಿಯವೇಣ] ನಿಯಮದಿಂದ [ತಮ್ಮಟ] ತನ್ಮಯ ಎಂದರೆ ಪರದ್ರವ್ಯಮಯ
[ಹೋಜ್ಜ] ಆಗಬೇಕು; [ಜಮ್ಮಾ ತಮ್ಮಟ ಣ] ಆದರೆ ತನ್ಮಯನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. [ತೇಣ] ಅದಕ್ಕಾಗಿ [ಸೋ]
ಅವನು [ತೇಸಿಂ] ಅವುಗಳ [ಕತ್ತಾ] ಕರ್ತೃ [ಣ ಹವದಿ] ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನು ಪರದ್ರವ್ಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ
ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಿಭಾವದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು
(ಆತ್ಮನು) ನಿಯಮದಿಂದ ತನ್ಮಯ (ಪರದ್ರವ್ಯಮಯ) ನಾಗುವನು ; ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ಮಯನಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ
ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯವು ಇತರ ದ್ರವ್ಯಮಯವಾಗಿಹೋದರೆ ಆ ದ್ರವ್ಯದ ನಾಶದ ಆಪತ್ತಿಯು (ದೋಷವು) ಬಂದು
ಬಿಡುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮನು ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವದಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಕರ್ಮದ ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲ.

ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನಾತ್ಮಮಾಡಿದರವನು ನಿಶ್ಚಯದಿ ತನ್ಮಯನಾಗಬೇಕು |

ಪರದ್ರವ್ಯಮಯನಾಗದಿರುವುದರಿಂದವನವುಗಳ ಕರ್ತೃವಾಗಿಲ್ಲ ||೯೯||

ಅತೋಽನ್ಯಸ್ಯೂಪಚಾರಃ -

ಜೀವಮ್ನಿ ಹೇದುಭೂದೇ ಬಂಧಸ್ಯ ದು ಪಸ್ವಿದೂಣ ಪರಿಣಾಮಂ |
ಜೀವೇಣ ಕದಂ ಕಮ್ನಂ ಭಣ್ಣದಿ ಉವಯಾರಮೇತ್ತೇಣ ||೧೦೫||

ಜೀವೇ ಹೇತುಭೂತೇ ಬಂಧಸ್ಯ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರಿಣಾಮಮ್ |
ಜೀವೇನ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಭಣ್ಣತೇ ಉಪಚಾರಮಾತ್ರೇಣ ||೧೦೫||

ಇಹ ಖಲು ಪೌದ್ಗಲಿಕಕರ್ಮಣಃ ಸ್ವಭಾವಾದನಿಮಿತ್ತಭೂತೇಽಪ್ಯಾತ್ಮನ್ಯನಾದೇರಜ್ಞಾನಾತ್ಮನಿಮಿತ್ತ-
ಭೂತೇನಾಜ್ಞಾನಭಾವೇನ ಪರಿಣಮನಾನ್ನಿಮಿತ್ತೀಭೂತೇ ಸತಿ ಸಂಪದ್ಯಮಾನತ್ವಾತ್ ಪೌದ್ಗಲಿಕಂ ಕರ್ಮಾ-
ತ್ಮನಾ ಕೃತಮಿತಿ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವಿಜ್ಞಾನಘನಭ್ರಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಕಲ್ಪಪರಾಯಣಾನಾಂ ಪರೇಷಾಮಸ್ತಿ ವಿಕಲ್ಪಃ |
ಸ ತೂಪಚಾರ ಏವ, ನ ತು ಪರಮಾರ್ಥಃ |

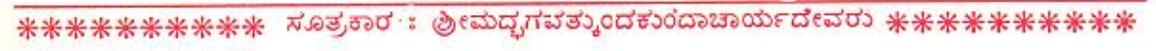
ಇಲ್ಲವೆ ತನ್ನ ಗುಣವನ್ನಾಗಲಿ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲವೆ ಕೂಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ (ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವಿನ)
ದ್ರವ್ಯಾಂತರ ಇಲ್ಲವೆ ಗುಣಾಂತರರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಣವಾಗುವುದರ ನಿಷೇಧವು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಲೇ ಇದೆ ;
ದ್ರವ್ಯಾಂತರರೂಪದಲ್ಲಿ (ಅನ್ಯದ್ರವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ) ಸಂಕ್ರಮಣವಾದಲ್ಲದೆ ಇತರ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪರಿವರ್ತನಮಾಡುವುದು
ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಗುಣ - ಇವೆರಡನ್ನು ಆ ಘಟರೂಪದ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹಾಕಲಾರದೆ ಆ
ಕುಂಭಕಾರನು ನಿಜವಾಗಿ ಅದರ ಕರ್ತೃವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾಸಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪುದ್ಗಲಮಯವಾದ
ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು ಅವು ಪುದ್ಗಲ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲದ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜರಸದಿಂದಲೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ;
ಅದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನು ತನ್ನ ದ್ರವ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ತನ್ನ ಗುಣವನ್ನಾಗಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ
ಕೂಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಾಂತರ ಇಲ್ಲವೆ ಗುಣಾಂತರರೂಪದಲ್ಲಿ (ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವಿನ)
ಸಂಕ್ರಮಣವಾಗುವುದು ಅಶಕ್ಯವಿದೆ ; ದ್ರವ್ಯಾಂತರರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಣವಾದಲ್ಲದೆ ಇತರ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪರಿವರ್ತನ
ಮಾಡುವುದು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಗುಣ-ಇವೆರಡನ್ನು ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ
ಹಾಕಲಾರದೆ ಆ ಆತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ ಅದರ ಕರ್ತೃ ಹೇಗಾಗುತ್ತಾನೆ ? (ಎಂದೂ ಆಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ.)
ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮಗಳ ಅಕರ್ತೃವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ - ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮದ ಕರ್ತೃವೆಂದು
ಹೇಳುವುದು ಅದು ಉಪಚಾರವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೧೦೫

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಜೀವಮ್ನಿ] ಜೀವವು [ಹೇದುಭೂದೇ] ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವಿರುವಾಗ [ಬಂಧಸ್ಯ ದು]
ಕರ್ಮಬಂಧದ [ಪರಿಣಾಮಂ] ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು [ಪಸ್ವಿದೂಣ] ನೋಡಿ, [ಜೀವೇಣ] 'ಜೀವನು
[ಕಮ್ನಂ ಕದಂ] ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆ'ಂದು [ಉವಯಾರಮೇತ್ತೇಣ] ಉಪಚಾರ ಮಾತ್ರದಿಂದ [ಭಣ್ಣದಿ]
ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಜೀವ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣದಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧದ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದ ಕಂಡು |
ಜೀವ ಕರ್ಮಮಾಡಿದನೆಂದು ಉಪಚಾರಮಾತ್ರದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುವುದು ||೧೦೫||

ಕಥಮಿತಿ ಚೇತ್ -

ಜಹ ರಾಯಾ ವವಹಾರಾ ದೋಸಗುಣುಪ್ಪಾದಗೋ ತ್ತಿ ಆಲವಿದೋ |
ತಹ ಜೀವೋ ವವಹಾರಾ ದವ್ಯಗುಣುಪ್ಪಾದಗೋ ಭಣಿದೋ ||೧೦೮||

ಯಥಾ ರಾಜಾ ವ್ಯವಹಾರಾತ್ ದೋಷಗುಣೋತ್ಪಾದಕ ಇತ್ಯಾಲಪಿತಃ |
ತಥಾ ಜೀವೋ ವ್ಯವಹಾರಾತ್ ದ್ರವ್ಯಗುಣೋತ್ಪಾದಕೋ ಭಣಿತಃ ||೧೦೮||

ಯಥಾ ಲೋಕಸ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವೇನ ಸ್ವಭಾವತ ಏವೋತ್ಪದ್ಯಮಾನೇಷು ಗುಣದೋಷೇಷು ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವಾವೇಽಪಿ ತದುತ್ಪಾದಕೋ ರಾಜೇತ್ಯುಪಚಾರಃ, ತಥಾ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ಯ-ವ್ಯಾಪಕಭಾವೇನ ಸ್ವಭಾವತ ಏವೋತ್ಪದ್ಯಮಾನೇಷು ಗುಣದೋಷೇಷು ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವಾವೇಽಪಿ ತದುತ್ಪಾದಕೋ ಜೀವ ಇತ್ಯುಪಚಾರಃ |

ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವದ ಅಭಾವವಿದ್ದರೂ “ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ನಿರ್ವರ್ತ್ಯ-ಎಂಬ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಾತ್ಮಕ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆತ್ಮನು ಗ್ರಹಣೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಪರಿಣಮನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ” - ಇಂಥ ಯಾವ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿವೆ ಅವು ನಿಜವಾಗಿ ಉಪಚಾರವಾಗಿವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ತೃತ್ವಕರ್ಮತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅದು ಉಪಚಾರವಿದೆ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮನು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಣೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಪರಿಣಮನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ, ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ - ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅದು ಉಪಚಾರವಿದೆ.

ಈ ಉಪಚಾರವು ಯಾವರೀತಿಯಾಗಿದೆ ? - ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೧೦೮

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಜಹ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ರಾಯಾ] ರಾಜನಿಗೆ [ದೋಸಗುಣುಪ್ಪಾದಗೋ ತ್ತಿ] ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವನೆಂದು [ವವಹಾರಾ] ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ [ಆಲವಿದೋ] ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, [ತಹ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಜೀವೋ] ಜೀವನಿಗೆ [ದವ್ಯಗುಣುಪ್ಪಾದಗೋ] ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯ-ಗುಣಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವನೆಂದು [ವವಹಾರಾ] ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ [ಭಣಿದೋ] ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಜೆಗಳ ಗುಣದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ (ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಭಾವದಿಂದಲೇ) ಆ ಗುಣದೋಷಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ- ಇನ್ನು ಆ ಗುಣದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವದ ಅಭಾವವಿದ್ದರೂ - ‘ರಾಜನು ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದಕನಿದ್ದಾನೆ’ ಎಂದು ಉಪಚಾರದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ; ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ

ಹೇಗೆದೊರೆಯುಗುಣದೋಷೋತ್ಪಾದಕನೆಂದುವ್ಯವಹಾರದಿಂಪೇಳಲಾಗುವುದು |
ಹಾಗೆ ಜೀವನು ದ್ರವ್ಯಗುಣೋತ್ಪಾದಕನೆಂದು ವ್ಯವಹಾರದಿಂಪೇಳಲಾಗುವುದು ||೧೦೮||

(ವಸಂತತಿಲಕ)

ಜೀವಃ ಕರೋತಿ ಯದಿ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮ ನೈವ
ಕಸ್ತರ್ಹಿ ತತ್ಕುರುತ ಇತ್ಯಭಿಶಂಕಯೈವ |
ಏತರ್ಹಿ ತೀವ್ರರಯವೋಹನಿವಹರ್ಣಾಯ
ಸಂಕೀರ್ತ್ಯತೇ ಶೃಣುತ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮಕರ್ತೃ ||೬೩||

ಸಾಮಣ್ಣಪಚ್ಚಯಾ ಖಲು ಚಉರೋ ಭಣ್ಣಂತಿ ಬಂಧಕತ್ತಾರೋ |
ಮಿಚ್ಚತ್ತಂ ಅವಿರಮಣಂ ಕಸಾಯಜೋಗಾ ಯ ಬೋದ್ಧವ್ವಾ ||೧೦೯||

ಗುಣದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ (ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಭಾವದಿಂದಲೇ) ಆ ಗುಣದೋಷಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ - ಗುಣದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜೀವನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ಯವ್ಯಾಪಕಭಾವದ ಅಭಾವವಿದ್ದರೂ - 'ಜೀವನು ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದಕನೆ'ಂದು ಉಪಚಾರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- 'ಯಥಾ ರಾಜಾ ತಥಾ ಪ್ರಜಾ' ಎಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಲೋಕೋತ್ತಿಯಿಂದ ರಾಜನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವನು ಪುದ್ಗಲದ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಇದು ಯಥಾರ್ಥವಲ್ಲ ಆದರೆ ಉಪಚಾರವಾಗಿದೆ.

ಈಗ ಮುಂದಿನ ಗಾಥೆಗಳ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಲಶರೂಪದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ಯದಿ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮ ಜೀವಃ ನ ಏವ ಕರೋತಿ] 'ಒಂದುವೇಳೆ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮವನ್ನು ಜೀವನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ [ತರ್ಹಿ] ಹಾಗಾದರೆ [ತತ್ ಕಃ ಕುರುತೇ] ಅದನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ?' [ಇತಿ ಅಭಿಶಂಕಯಾ ಏವ] ಇಂಥ ಆಶಂಕೆಮಾಡಿ [ಏತರ್ಹಿ] ಈಗ [ತೀವ್ರ-ರಯ-ವೋಹ-ನಿವಹರ್ಣಾಯ] ತೀವ್ರ ವೇಗವುಳ್ಳ ಮೋಹ(ಕರ್ತೃ-ಕರ್ಮತ್ವದ ಅಜ್ಞಾನ)ವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - [ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮಕರ್ತೃ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯತೇ] 'ಪುದ್ಗಲ ಕರ್ಮದ ಕರ್ತೃ ಯಾವನಿದ್ದಾನೆ?' [ಶೃಣುತ] ಆದುದರಿಂದ (ಏಲೈ ಜ್ಞಾನೇಚ್ಚುಗಳಾದ ಪುರುಷರೇ !) ಇದನ್ನು ಕೇಳಿರಿ ||೬೩||

ಈಗ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮದ ಕರ್ತೃ ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಗಾಥಾ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಸಾಮಾನ್ಯಪ್ರತ್ಯಯ ನಾಲ್ಕು, ನಿಶ್ಚಯದಿ ಬಂಧದ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದು |
ಈ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅವಿರಮಣ, ಕಷಾಯ ಮೇಣೋಗವೆಂಬಿವನು ತಿಳಿಯುವುದು ||೧೦೯||

ಯದಿ ಯಥಾ ಜೀವಸ್ಯ ತನ್ಮಯತ್ವಾಜ್ಜೀವಾದನನ್ಯ ಉಪಯೋಗಸ್ತಥಾ ಜಡಃ ಕ್ರೋಧೋಽಪ್ಯ-
ನನ್ಯ ಏವೇತಿ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಸ್ತದಾ ಚಿದ್ರೂಪಜಡಯೋರನನ್ಯತ್ವಾಜ್ಜೀವಸ್ಯೋಪಯೋಗಮಯತ್ವವಜ್ಜಡ-
ಕ್ರೋಧಮಯತ್ವಾಪತ್ತಿಃ | ತಥಾ ಸತಿ ತು ಯ ಏವ ಜೀವಃ ಸ ಏವಾಜೀವ ಇತಿ ದ್ರವ್ಯಾಂತರಲುಪ್ತಿಃ |
ಏವಂ ಪ್ರತ್ಯಯನೋಕರ್ಮಕರ್ಮಣಾಮಪಿ ಜೀವಾದನನ್ಯತ್ವಪ್ರತಿಪತ್ತಾವಯಮೇವ ದೋಷಃ | ಅಥೈತ-
ದ್ದೋಷಭಯಾದನ್ಯ ಏವೋಪಯೋಗಾತ್ಮಾ ಜೀವೋಽನ್ಯ ಏವ ಜಡಸ್ವಭಾವಃ ಕ್ರೋಧಃ ಇತ್ಯಭ್ಯುಪ-
ಗಮಃ, ತರ್ಹಿ ಯಥೋಪಯೋಗಾತ್ಮನೋ ಜೀವಾದನ್ಯೋ ಜಡಸ್ವಭಾವಃ ಕ್ರೋಧಃ ತಥಾ ಪ್ರತ್ಯ-
ಯನೋಕರ್ಮಕರ್ಮಾಣ್ಯಪ್ಯನ್ಯಾನ್ಯೇವ, ಜಡಸ್ವಭಾವತ್ವಾವಿಶೇಷಾತ್ | ನಾಸ್ತಿ ಜೀವಪ್ರತ್ಯಯಯೋ-
ರೇಕತ್ವಮ್ |

ಟೀಕೆ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವದ ಉಪಯೋಗಮಯತ್ವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗವು ಜೀವದಿಂದ
ಅನನ್ಯ (ಅಭಿನ್ನ)ವಾಗಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜಡಕ್ರೋಧವೂ ಅನನ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ * ಮಾಡಲಾದರೆ
ಚಿದ್ರೂಪ (ಜೀವ) ಮತ್ತು ಜಡದ ಅನನ್ಯತೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ಜೀವದ ಉಪಯೋಗಮಯತೆಯಂತೆ
ಜಡಕ್ರೋಧಮಯತೆಯೂ ಬಂದುಬಿಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹೀಗಾದನಂತರ ಯಾವ ಜೀವವಿದೆ ಅದೇ ಅಜೀವವಾಗಿ
ಸಿದ್ಧವಾದೀತು,- ಹೀಗೆ ಇತರ ದ್ರವ್ಯದ ಲೋಪವಾಗಬಹುದು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತ್ಯಯ, ನೋಕರ್ಮ ಮತ್ತು
ಕರ್ಮಗಳೂ ಜೀವದಿಂದ ಅನನ್ಯವಾಗಿವೆಯೆಂಬ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ದೋಷವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ
ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ದೋಷದ ಭಯದಿಂದ ಉಪಯೋಗಮಯಾತ್ಮಕವಾದ ಜೀವವು ಬೇರೆಯೇ ಇದೆ ಮತ್ತು
ಜಡಸ್ವಭಾವವಾದ ಕ್ರೋಧವು ಬೇರೆಯೇ ಇದೆಯೆಂದು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಲಾದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ
ಉಪಯೋಗಾತ್ಮಕವಾದ ಜೀವದಿಂದ ಜಡಸ್ವಭಾವವಾದ ಕ್ರೋಧವು ಬೇರೆಯೇ ಇದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತ್ಯಯ,
ನೋಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳೂ ಬೇರೆಯೇ ಇವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳ ಜಡಸ್ವಭಾವತನದಲ್ಲಿ ಅಂತರವಿಲ್ಲ
(ಎಂದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರೋಧವು ಜಡವಿದೆ ಅದೇಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತ್ಯಯ, ನೋಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳೂ
ಜಡವಾಗಿವೆ). ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಆಸ್ರವಗಳಂತೂ ಜಡಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಜೀವವು
ಚೈತನ್ಯಸ್ವಭಾವವಾಗಿದೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಜಡ ಮತ್ತು ಚೇತನಗಳು ಒಂದಾಗಿಹೋದರೆ ಭಿನ್ನದ್ರವ್ಯಗಳು ಲೋಪ
ಹೊಂದುವ ಮಹಾನ್ ದೋಷವು ಬರುತ್ತದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಸ್ರವ ಮತ್ತು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು
ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದೆ.

ಈಗ ಸಾಂಖ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾದ ಶಿಷ್ಯನ ಕುರಿತು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವತನವನ್ನು
ಸಿದ್ಧಮಾಡುತ್ತಾರೆ (ಎಂದರೆ ಸಾಂಖ್ಯಮತದವರು ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷನನ್ನು ಅಪರಿಣಾಮಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ
ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ):-

* ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ - ಪ್ರತೀತಿ, ಪ್ರತಿಪಾದನೆ

ಜೀವಸ್ಯಂ ಪರಿಣಾಮಿತ್ಯ ಸಾಧಯತಿ -

ಣ ಸಯಂ ಬದ್ಧೋ ಕಮ್ಮೇ ಣ ಸಯಂ ಪರಿಣಮದಿ ಕೋಹಮಾದೀಹಿಂ |
ಜದಿ ಏಸ ತುಜ್ಜು ಜೀವೋ ಅಪ್ಪರಿಣಾಮಿಾ ತದಾ ಹೋದಿ ||೧೨೧||

ಅಪರಿಣಮಂತಮ್ಮಿ ಸಯಂ ಜೀವೇ ಕೋಹಾದಿಏಹಿಂ ಭಾವೇಹಿಂ |
ಸಂಸಾರಸ್ಯ ಅಭಾವೋ ಪಸಜ್ಜದೇ ಸಂಖಸಮಓ ವಾ ||೧೨೨||

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥದ ಕಲಶರೂಪವಾದ ಶಾಘ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [೧೩] ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ [ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ] ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ [ಸ್ವಭಾವಭೂತಾ ಪರಿಣಾಮಶಕ್ತಿಃ] ಸ್ವಭಾವಭೂತವಾದ ಪರಿಣಮನಶಕ್ತಿಯು [ಬಲು ಅವಿಘ್ನಾ ಸ್ಥಿತಾ] ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಮತ್ತು [ತಸ್ಯಾಂ ಸ್ಥಿತಾಯಾಂ] ಅದು ಸಿದ್ಧವಾದನಂತರ, [ಸಃ ಆತ್ಮನಃ ಯಂ ಭಾವಂ ಕರೋತಿ] ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ತನ್ನ ಯಾವ ಭಾವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ [ತಸ್ಯ ಸಃ ಏವ ಕರ್ತಾ] ಅದರ ಕರ್ತೃವು ಆ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವೇ ಇದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಪರಿಣಮನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾವದ ಕರ್ತೃಗಳು ತಾವೇ ಇವೆ. ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವೂ ತನ್ನ ಯಾವ ಭಾವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅದರ ಕರ್ತೃವು ತಾನೇ ಆಗಿದೆ. ||೬೪||

ಈಗ ಜೀವದ ಪರಿಣಾಮತನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೧೨೧-೧೨೨

ಗಾಥಾರ್ಥ :- ಸಾಂಖ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾದ ಶಿಷ್ಯನ ಕುರಿತು ಆಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎಲೈ ಸೋದರನೇ ! [ಏಸ] ಈ [ಜೀವೋ] ಜೀವವು [ಕಮ್ಮೇ] ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ [ಸಯಂ] ತಾನಾಗಿ [ಬದ್ಧೋ ಣ] ಕಟ್ಟಿಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ ಮತ್ತು [ಕೋಹಮಾದೀಹಿಂ] ಕ್ರೋಧಾದಿಭಾವಗಳಿಂದ [ಸಯಂ] ತಾನಾಗಿ [ಣ ಪರಿಣಮದಿ] ಪರಿಣಾಮಿಸಲಿಲ್ಲ [ಜದಿ ತುಜ್ಜು] ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೀಗಿದ್ದರೆ [ತದಾ] ಆಗ ಅದು (ಜೀವವು) [ಅಪ್ಪರಿಣಾಮಿಾ] ಅಪರಿಣಾಮಿಯೆಂದು [ಹೋದಿ] ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ; [ಜೀವೇ] ಮತ್ತು ಜೀವವು [ಸಯಂ] ತಾನಾಗಿ [ಕೋಹಾದಿಏಹಿಂ ಭಾವೇಹಿಂ] ಕ್ರೋಧಾದಿ ಭಾವರೂಪವಾಗಿ [ಅಪರಿಣಮಂತಮ್ಮಿ]

ಜೀವ ಕರ್ಮಬದ್ಧವಾಗದೆ, ತಾನಾಗಿ ಕ್ರೋಧಭಾವದೊಳು ಪರಿಣಾಮಿಸದಿರೆ |

ಜೀವ ಅಪರಿಣಾಮಿಯೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ನಿನ್ನಭಿಪ್ರಾಯ ಹೀಗಿದ್ದರೆ ||೧೨೧||

ಜೀವ ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಭಾವದೊಳು ತಾನಾಗಿ ಪರಿಣತವಾಗದಿದ್ದರೆ |

ಸರ್ವಸಂಸಾರದಭಾವವಿಲ್ಲವೆ ಸಾಂಖ್ಯಮತ ಪ್ರಸಂಗವುದ್ಯವಿಸುವುದು ||೧೨೨||

ನ ಸ್ವಯಂ ಬದ್ಧಃ ಕರ್ಮಣಿ ನ ಸ್ವಯಂ ಪರಿಣಮತೇ ಕ್ರೋಧಾದಿಭಿಃ |
ಯದ್ಯೇಷಃ ತವ ಜೀವೋಽಪರಿಣಾಮೀ ತದಾ ಭವತಿ ||೧೨೦||

ಅಪರಿಣಮಮಾನೇ ಸ್ವಯಂ ಜೀವೇ ಕ್ರೋಧಾದಿಭಿಃ ಭಾವೈಃ |
ಸಂಸಾರಸ್ಯಾಭಾವಃ ಪ್ರಸಜತಿ ಸಾಂಖ್ಯಸಮಯೋ ವಾ ||೧೨೧||

ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮ ಕ್ರೋಧೋ ಜೀವಂ ಪರಿಣಾಮಯತಿ ಕ್ರೋಧತ್ವಮ್ |
ತಂ ಸ್ವಯಮಪರಿಣಮಮಾನಂ ಕಥಂ ನು ಪರಿಣಾಮಯತಿ ಕ್ರೋಧಃ ||೧೨೨||

ಅಥ ಸ್ವಯಮಾತ್ಮಾ ಪರಿಣಮತೇ ಕ್ರೋಧಭಾವೇನ ಏಷಾ ತೇ ಬುದ್ಧಿಃ |
ಕ್ರೋಧಃ ಪರಿಣಾಮಯತಿ ಜೀವಂ ಕ್ರೋಧತ್ವಮಿತಿ ಮಿಥ್ಯಾ ||೧೨೪||

ಕ್ರೋಧೋಪಯುಕ್ತಃ ಕ್ರೋಧೋ ಮಾನೋಪಯುಕ್ತಶ್ಚ ಮಾನ ಏವಾತ್ಮಾ |
ಮಾಯೋಪಯುಕ್ತೋ ಮಾಯಾ ಲೋಭೋಪಯುಕ್ತೋ ಭವತಿ ಲೋಭಃ ||೧೨೫||

ಯದಿ ಕರ್ಮಣಿ ಸ್ವಯಮಬದ್ಧಃ ಸನ್ ಜೀವಃ ಕ್ರೋಧಾದಿಭಾವೇನ ಸ್ವಯಮೇವ ನ ಪರಿಣಮೇತ
ತದಾ ಸ ಕಿಲಾಪರಿಣಾಮೇವ ಸ್ಯಾತ್ | ತಥಾ ಸತಿ ಸಂಸಾರಾಭಾವಃ | ಅಥ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮ ಕ್ರೋಧಾದಿ
ಜೀವಂ ಕ್ರೋಧಾದಿಭಾವೇನ ಪರಿಣಾಮಯತಿ ತತೋ ನ ಸಂಸಾರಾಭಾವ ಇತಿ ತರ್ಕಃ | ಕಿಂ ಸ್ವಯಮ-
ಪರಿಣಮಮಾನಂ ಪರಿಣಮಮಾನಂ ವಾ ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಜೀವಂ ಕ್ರೋಧಾದಿಭಾವೇನ
ಪರಿಣಾಮಯೇತ್ ? ನ ತಾವತ್ಸ್ವಯಮಪರಿಣಮಮಾನಃ ಪರೇಣ ಪರಿಣಮಯಿತುಂ ಪಾರ್ಯೇತಃ

ಆದಕಾಗಿ [ಕೋಹುವಜುತ್ವೋ] ಕ್ರೋಧದಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ (ಎಂದರೆ ಯಾವನ ಉಪಯೋಗವು
ಕ್ರೋಧಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ ಅಂಥ) [ಆದಾ] ಆತ್ಮನು [ಕೋಹೋ] ಕ್ರೋಧವೇ ಇದ್ದಾನೆ, [ಮಾಣುವಜುತ್ವೋ]
ಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನು [ಮಾಣಮೇವ] ಮಾನವೇ ಇದ್ದಾನೆ, [ಮಾಣುವಜುತ್ವೋ] ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ
ಉಪಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನು [ಮಾಯಾ] ಮಾಯೆಯೇ ಇದ್ದಾನೆ [ಯ] ಮತ್ತು [ಲೋಹುವಜುತ್ವೋ] ಲೋಭದಲ್ಲಿ
ಉಪಯುಕ್ತನಾದ ಆತ್ಮನು [ಲೋಹೋ] ಲೋಭವೇ [ಹವದಿ] ಇರುತ್ತಾನೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಒಂದು ವೇಳೆ ಜೀವವು ಕರ್ಮದೊಡನೆ ತಾನಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೋಧಾದಿಭಾವಗಳಲ್ಲಿ
ತಾನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸದಿದ್ದರೆ ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಅಪರಿಣಾಮಿಯೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಬಹುದು. ಇನ್ನು ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ
ಸಂಸಾರದ ಅಭಾವವಾದೀತು, “ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಯಾವ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿವೆ ಅವು ಜೀವವನ್ನು ಕ್ರೋಧಾದಿ
ಭಾವರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಅಭಾವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ”ವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ತರ್ಕವನ್ನು
ಉಪಸ್ಥಿತ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ನಿರಾಕರಣೆಯನ್ನು ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ -
ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಸ್ವತಃ ಅಪರಿಣಾಮಶೀಲವಾದ ಜೀವವನ್ನು ಕ್ರೋಧಾದಿರೂಪವಾಗಿ
ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅಥವಾ ಸ್ವತಃ ಪರಿಣಾಮನಶೀಲವಾದ ಜೀವವನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತವೆಯೋ?
ಮೊದಲನೆಯದು, ಸ್ವತಃ ಪರಿಣಮಿಸದಿರುವುದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದರ ಮುಖಾಂತರ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ;
ಏಕೆಂದರೆ (ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ) ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯು ತಾನಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ
ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ;

ನ ಹಿ ಸ್ವತೋಽಸತೀ ಶಕ್ತಿಃ ಕರ್ತುಮನ್ಯೇನ ಪಾರ್ಯತೇ | ಸ್ವಯಂ ಪರಿಣಮಮಾನಸ್ತು ನ ಪರಂ ಪರಿಣ-
ಮಯಿತಾರಮಪೇಕ್ಷೇತ; ನ ಹಿ ವಸ್ತುಶಕ್ತಯಃ ಪರಮಪೇಕ್ಷಂತೇ | ತತೋ ಜೀವಃ ಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವಃ
ಸ್ವಯಮೇವಾಸ್ತು | ತಥಾ ಸತಿ ಗರುಡಧ್ಯಾನಪರಿಣತಃ ಸಾಧಕಃ ಸ್ವಯಂ ಗರುಡ ಇವಾಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವ-
ಕ್ರೋಧಾದಿಪರಿಣತೋಪಯೋಗಃ ಸ ಏವ ಸ್ವಯಂ ಕ್ರೋಧಾದಿಃ ಸ್ಯಾತ್ | ಇತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಜೀವಸ್ಯ
ಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವತ್ವಮ್ |

(ಉಪಜಾತಿ)

ಸ್ಥಿಥೇತಿ ಜೀವಸ್ಯ ನಿರಂತರಾಯಾ
ಸ್ವಭಾವಭೂತಾ ಪರಿಣಾಮಶಕ್ತಿಃ |
ತಸ್ಯಾಂ ಸ್ಥಿತಾಯಾಂ ಸ ಕರೋತಿ ಭಾವಂ
ಯಂ ಸ್ವಸ್ಯ ತಸ್ಯೈವ ಭವೇತ್ಸ ಕರ್ತಾ ||೬೫||

ಏಕೆಂದರೆ ವಸ್ತುವಿನ ಶಕ್ತಿಗಳು ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನಿಡುವುದಿಲ್ಲ. (ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳು ಅಸತ್ಯವಾಗಿವೆ.)
ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದಾಗಿರಲಿ. ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ
ಗರುಡನಧ್ಯಾನರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಮಂತ್ರಸಾಧಕನು ಸ್ವತಃ ಗರುಡನಿರುತ್ತಾನೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ
ಯಾರ ಉಪಯೋಗವು ಅಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕ್ರೋಧಾದಿರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಅಂಥ
ಜೀವವೇ ಸ್ವತಃ ಕ್ರೋಧಾದಿಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವದ ಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವತನವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜೀವವು ಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವಿಯಾಗಿದೆ. ಯಾವಾಗ ತನ್ನ ಉಪಯೋಗವು ಕ್ರೋಧಾದಿ
ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಆಗ ಅದು ಸ್ವತಃ ಕ್ರೋಧಾದಿರೂಪವೇ ಆಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥದ ಕಲಶರೂಪಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ - [ಇತಿ] ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ [ಜೀವಸ್ಯ] ಜೀವದ [ಸ್ವಭಾವಭೂತಾ ಪರಿಣಾಮಶಕ್ತಿಃ]
ಸ್ವಭಾವಭೂತವಾದ ಪರಿಣಮನ ಶಕ್ತಿಯು [ನಿರಂತರಾಯಾ ಸ್ಥಿತಾ] ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. [ತಸ್ಯಾಂ
ಸ್ಥಿತಾಯಾಂ] ಇದು ಸಿದ್ಧವಾದನಂತರ, [ಸಃ ಸ್ವಸ್ಯ ಯಂ ಭಾವಂ ಕರೋತಿ] ಜೀವವು ತನ್ನ ಯಾವ
ಭಾವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ [ತಸ್ಯ ಏವ ಸಃ ಕರ್ತಾ ಭವೇತ್] ಅದು ಅದರ ಕರ್ತೃವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜೀವವೂ ಕೂಡ ಪರಿಣಾಮಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಾನು ಯಾವ ಭಾವರೂಪವಾಗಿ
ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಅದರ ಕರ್ತೃವಾಗುತ್ತದೆ. ||೬೫||

ಜ್ಞಾನಿಯು ಜ್ಞಾನಮಯಭಾವದ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನಿಯು ಅಜ್ಞಾನಮಯಭಾವದ ಕರ್ತೃವಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು
ಈಗ ಗಾಢೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

೩೦ ಜ್ಞಾನಮಯಭಾವಾತ್ಮಿಮಜ್ಞಾನಮಯಾದ್ಭವತೀತ್ಯಾಹ -

ಅಣ್ಣಾಣಮಟ ಭಾವೋ ಅಣಾಣೆಣೋ ಕುಣದಿ ತೇಣ ಕಮ್ಮಾಣೆ |
 ಣಾಣಮಟ ಣಾಣೆಸ್ಸ ದು ಣ ಕುಣದಿ ತಮ್ಮಾ ದು ಕಮ್ಮಾಣೆ ||೧೨೨||

ಅಜ್ಞಾನಮಯೋ ಭಾವೋಽಜ್ಞಾನಿನಃ ಕರೋತಿ ತೇನ ಕರ್ಮಾಣೆ |
 ಜ್ಞಾನಮಯೋ ಜ್ಞಾನಿನಸ್ತು ನ ಕರೋತಿ ತಸ್ಮಾತ್ತು ಕರ್ಮಾಣೆ ||೧೨೨||

ಅಜ್ಞಾನಿನೋ ಹಿ ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಪರವಿವೇಕಾಭಾವೇನಾತ್ಯಂತಪ್ರತ್ಯಸ್ತಮಿತವಿವಿಕ್ತಾತ್ಮಖ್ಯಾತಿತ್ವಾದ್ಯ-
 ಸ್ಮಾದಜ್ಞಾನಮಯ ಏವ ಭಾವಃ ಸ್ಯಾತ್, ತಸ್ಮಿಂಸ್ತು ಸತಿ ಸ್ವಪರಯೋರೇಕತ್ವಾಧ್ಯಾಸೇನ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ-
 ತ್ಸಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಪ್ತಃ ಪರಾಭ್ಯಾಂ ರಾಗದ್ವೇಷಾಭ್ಯಾಂ ಸಮಮೇಕೀಭೂಯ ಪ್ರವರ್ತಿತಾಹಂಕಾರಃ ಸ್ವಯಂ
 ಕಿಲೈಷೋಽಹಂ ರಜ್ಯೇ ರುಷ್ಯಾಮಿತಿ ರಜ್ಯತೇ ರುಷ್ಯತಿ ಚ; ತಸ್ಮಾದಜ್ಞಾನಮಯಭಾವಾದಜ್ಞಾನೀ ಪರೋ
 ರಾಗದ್ವೇಷಾವಾತ್ಮಾನಂ ಕುರ್ವನ್ ಕರೋತಿ ಕರ್ಮಾಣೆ |

ಜ್ಞಾನಿನಸ್ತು ಸಮ್ಯಕ್ ಸ್ವಪರವಿವೇಕೇನಾತ್ಯಂತೋದಿತವಿವಿಕ್ತಾತ್ಮಖ್ಯಾತಿತ್ವಾದ್ಯಸ್ಯಾತ್ ಜ್ಞಾನಮಯ
 ಏವ ಭಾವಃ ಸ್ಯಾತ್, ತಸ್ಮಿಂಸ್ತು ಸತಿ ಸ್ವಪರಯೋರ್ನಾನಾತ್ಮವಿಜ್ಞಾನೇನ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೇ ಸ್ವಸ್ಮಿನ್ನನಿ-
 ವಿಷ್ಠಃ ಪರಾಭ್ಯಾಂ ರಾಗದ್ವೇಷಾಭ್ಯಾಂ ಪೃಥಗ್ವೃತ್ತತಯಾ ಸ್ವರಸತ ಏವ ನಿವೃತ್ತಾಹಂಕಾರಃ ಸ್ವಯಂ ಕಿಲ
 ಕೇವಲಂ ಜಾನಾತ್ಯೇವ, ನ ರಜ್ಯತೇ, ನ ಚ ರುಷ್ಯತಿ; ತಸ್ಮಾತ್ ಜ್ಞಾನಮಯಭಾವಾತ್ ಜ್ಞಾನೀ ಪರೋ
 ರಾಗದ್ವೇಷಾವಾತ್ಮಾನಮಕುರ್ವನ್ ಕರೋತಿ ಕರ್ಮಾಣೆ |

ಗಾಥೆ - ೧೨೨

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಅಣಾಣೆಣೋ] ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ [ಅಣ್ಣಾಣಮಟ] ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ [ಭಾವೋ] ಭಾವವಿರುತ್ತದೆ
 [ತೇಣ] ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು [ಕಮ್ಮಾಣೆ] ಕರ್ಮಗಳನ್ನು [ಕುಣದಿ] ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, [ಣಾಣೆಸ್ಸ ದು] ಮತ್ತು
 ಜ್ಞಾನಿಗಂತೂ [ಣಾಣಮಟ] ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವವಿರುತ್ತದೆ [ತಮ್ಮಾ ದು] ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯು [ಕಮ್ಮಾಣೆ]
 ಕರ್ಮಗಳನ್ನು [ಣ ಕುಣದಿ] ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸ್ವ-ಪರಗಳ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನ
 ಆತ್ಮನ ಖ್ಯಾತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ತವಾಗಿಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು
 ಅದರ ಇರುವಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ವ-ಪರಗಳ ಏಕತ್ವದ ವಿಪರೀತ ನಿರ್ಣಯದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವಾದಂಥ
 ತನ್ನೊಳಗಿಂದ (ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದೊಳಗಿಂದ) ಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿ ಪರವೆನಿಸಿದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿ ಯಾವುದರ
 ಅಹಂಕಾರವು ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಅಂಥ ತಾನು 'ಈ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿ ರಾಗಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ, ದ್ವೇಷಸ್ವರೂಪನಿದ್ದೇನೆ
 (ಎಂದರೆ ಈ ನಾನು ರಾಗ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ದ್ವೇಷಮಾಡುತ್ತೇನೆ)' ಎಂದು (ಮನ್ನಿಸುತ್ತ) ರಾಗಿ ಮತ್ತು

ಅಜ್ಞಾನಿಗಜ್ಞಾನಮಯಭಾವವಿರುವುದರಿಂದವನು ಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡುವನು |
 ಆ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಜ್ಞಾನಮಯಭಾವವಿರುವುದರಿಂದವನು ಕರ್ಮಗಳ ತಾಮಾಡನು ||೧೨೨||

(ಆರ್ಯ)

ಜ್ಞಾನಮಯ ಏವ ಭಾವಃ ಕುತೋ ಭವೇತ್ ಜ್ಞಾನಿನೋ ನ ಪುನರನ್ಯಃ |
ಅಜ್ಞಾನಮಯಃ ಸರ್ವಃ ಕುತೋಽಯಮಜ್ಞಾನಿನೋ ನಾನ್ಯಃ ||೬೬||

ದ್ವೇಷಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಮಯಭಾವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ತನ್ನನ್ನು ಪರವೆನಿಸಿದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳರೂಪವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಜ್ಞಾನಿಗಂತೂ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸ್ವ-ಪರವಿವೇಕದ ಮುಖಾಂತರ ಭಿನ್ನ ಆತ್ಮನಖ್ಯಾತಿಯು ಆತ್ಮಂತ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವವೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವ-ಪರಗಳ ಭಿನ್ನತ್ವದ ವಿಜ್ಞಾನದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವಾದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸುನಿವಿಷ್ಟ (ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸ್ಥಿರ) ವಾಗಿ ಪರವೆನಿಸಿದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನತ್ವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ನಿಜರಸದಿಂದಲೇ ಯಾವುದರ ಅಹಂಕಾರವು ನಿವೃತ್ತವಾಗಿದೆ ಅಂಥ ತಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕೇವಲ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನಷ್ಟೇ, ರಾಗೀ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ (ಎಂದರೆ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ); ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನಮಯಭಾವದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ತನ್ನನ್ನು ಪರವೆನಿಸಿದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳರೂಪವಾಗಿ ಮಾಡದೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

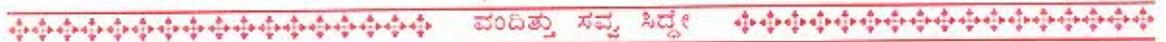
ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕ್ರೋಧ ಮೊದಲಾದ ಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯ (ಎಂದರೆ ರಾಗ ದ್ವೇಷಗಳ) ಉದಯಬಂದ ಬಳಿಕ, ತನ್ನ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅದರ ರಾಗದ್ವೇಷರೂಪವಾದ ಮಲಿನ ಸ್ವಾದವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಸ್ವ-ಪರಗಳ ಭೇದಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು “ಈ ರಾಗದ್ವೇಷರೂಪವಾದ ಮಲಿನ ಉಪಯೋಗವೇ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ - ಅದೇ ನಾನಿದ್ದೇನೆ” - ಎಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತ, ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಬುದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತ, ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ತನ್ನನ್ನು ರಾಗೀ ದ್ವೇಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವದಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಭೇದಜ್ಞಾನವಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು “ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವಾದ ಯಾವ ಶುದ್ಧ ಉಪಯೋಗವಿದೆ ಅದೇ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಅದೇ ನಾನಿದ್ದೇನೆ; ರಾಗ-ದ್ವೇಷವು ಕರ್ಮಗಳ ರಸವಾಗಿದೆ- ಅದು ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲ” - ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಬುದ್ಧಿ ಮಾಡದೆ, ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ತನ್ನನ್ನು ರಾಗೀ-ದ್ವೇಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದೆ, ಜ್ಞಾತಾ ಆಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವದಿಂದ ಕರ್ಮಬಂಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಮುಂದಿನ ಗಾಥೆಗಳ ಅರ್ಥಸೂಚಕವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ಜ್ಞಾನಿನಃ ಕುತಃ ಜ್ಞಾನಮಯಃ ಏವ ಭಾವಃ ಭವೇತ್] ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವವೇ ಏಕಾಗುತ್ತದೆ [ಪುನಃ] ಮತ್ತು [ಅನ್ಯಃ ನ] ಇತರ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವಗಳು ಏಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ? [ಅಜ್ಞಾನಿನಃ ಕುತಃ ಸರ್ವಃ ಆಯಂ ಅಜ್ಞಾನಮಯಃ] ಹಾಗೂ ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳು ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾಗಿಯೇ ಏಕಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು [ಅನ್ಯಃ ನ] ಇತರ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವಗಳು ಏಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ? - ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದೆ. ||೬೬||

ಇದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಗಾಥಾಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಣಾಣಮಯಾ ಭಾವಾಓ ಣಾಣಮಓ ಚೇವ ಜಾಯದೇ ಭಾವೋ |
 ಜಮ್ನಾ ತಮ್ನಾ ಣಾಣಿಸ್ಸ ಸವ್ವೇ ಭಾವಾ ಹು ಣಾಣಮಯಾ ||೧೨೮||
 ಅಣ್ಣಾಣಮಯಾ ಭಾವಾ ಅಣ್ಣಾಣೋ ಚೇವ ಜಾಯದೇ ಭಾವೋ |
 ಜಮ್ನಾ ತಮ್ನಾ ಭಾವಾ ಅಣ್ಣಾಣಮಯಾ ಅಣಾಣಿಸ್ಸ ||೧೨೯||

ಜ್ಞಾನಮಯಾದ್ಯಾವಾತ್ ಜ್ಞಾನಮಯಶ್ಚೈವ ಜಾಯತೇ ಭಾವಃ |
 ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸ್ಯಾದ್ಜ್ಞಾನಿನಃ ಸರ್ವೇ ಭಾವಾಃ ಖಲು ಜ್ಞಾನಮಯಾಃ ||೧೨೮||
 ಅಜ್ಞಾನಮಯಾದ್ಯಾವಾದಜ್ಞಾನಶ್ಚೈವ ಜಾಯತೇ ಭಾವಃ |
 ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸ್ಯಾದ್ಯಾವಾ ಅಜ್ಞಾನಮಯಾ ಅಜ್ಞಾನಿನಃ ||೧೨೯||

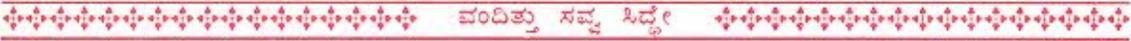
ಯತೋ ಹ್ಯಜ್ಞಾನಮಯಾದ್ಯಾವಾದ್ಯಃ ಕಶ್ಚನಾಪಿ ಭಾವೋ ಭವತಿ ಸ ಸರ್ವೋಽಪ್ಯಜ್ಞಾನಮಯ-
 ತ್ವಮನತಿವರ್ತಮಾನೋಽಜ್ಞಾನಮಯ ಏವ ಸ್ಯಾತ್, ತತಃ ಸರ್ವೇ ಏವಾಜ್ಞಾನಮಯಾ ಅಜ್ಞಾನಿನೋ
 ಭಾವಾಃ | ಯತಶ್ಚ ಜ್ಞಾನಮಯಾದ್ಯಾವಾದ್ಯಃ ಕಶ್ಚನಾಪಿ ಭಾವೋ ಭವತಿ ಸ ಸರ್ವೋಽಪಿ ಜ್ಞಾನಮಯತ್ವ-
 ಮನತಿವರ್ತಮಾನೋ ಜ್ಞಾನಮಯ ಏವ ಸ್ಯಾತ್, ತತಃ ಸರ್ವೇ ಏವ ಜ್ಞಾನಮಯಾ ಜ್ಞಾನಿನೋ ಭಾವಾಃ |

ಗಾಥೆ - ೧೨೮-೧೨೯

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಜಮ್ನಾ] ಏಕೆಂದರೆ [ಣಾಣಮಯಾ ಭಾವಾಓ] ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವದೊಳಗಿಂದ
 [ಣಾಣಮಓ ಚೇವ ಭಾವೋ] ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವವೇ [ಜಾಯದೇ] ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ [ತಮ್ನಾ] ಅದಕ್ಕಾಗಿ
 [ಣಾಣಿಸ್ಸ] ಜ್ಞಾನಿಯ [ಸವ್ವೇ ಭಾವಾ] ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳು [ಹು] ನಿಜವಾಗಿ [ಣಾಣಮಯಾ] ಜ್ಞಾನಮಯವಾಗಿಯೇ
 ಇರುತ್ತವೆ. [ಚ] ಮತ್ತು [ಜಮ್ನಾ] ಏಕೆಂದರೆ [ಅಣ್ಣಾಣಮಯಾ ಭಾವಾ] ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವಗಳಿಂದ
 [ಅಣ್ಣಾಣೋ ಏವ ಭಾವೋ] ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವಗಳೇ [ಜಾಯದೇ] ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ [ತಮ್ನಾ]
 ಅದಕ್ಕಾಗಿ [ಅಣಾಣಿಸ್ಸ] ಅಜ್ಞಾನಿಯ [ಭಾವಾ] ಭಾವಗಳು [ಅಣ್ಣಾಣಮಯಾ] ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ.

ಟೀಕೆ :- ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಮಯಭಾವದಿಂದ ಯಾವ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ
 ಅಜ್ಞಾನಮಯತನದ ಉಲ್ಲಂಘನೆಮಾಡದೆ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಎಲ್ಲ
 ಭಾವಗಳು ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಮಯಭಾವದೊಳಗಿಂದ ಯಾವೆಲ್ಲ ಭಾವಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೋ

ಹೇಗೆ ಜ್ಞಾನಮಯಭಾವಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಯಭಾವವುತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು |
 ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ನಿಜವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಮಯವಾಗಿರುವವು ||೧೨೮||
 ಹೇಗೆ ಅಜ್ಞಾನಮಯ ಭಾವಗಳಿಂದಜ್ಞಾನಮಯಭಾವವುತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು |
 ಹಾಗೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾಗಿ ತಾನಿರುವವು ||೧೨೯||

ಕನಕಮಯಾದ್ಯಾವಾಜ್ಞಾಯಂತೇ ಕುಂಡಲಾದಯೋ ಭಾವಾಃ |
 ಆಯೋಮಯಕಾದ್ಯಾವಾದ್ಯಥಾ ಜಾಯಂತೇ ತು ಕಟಕಾದಯಃ ||೧೩೦||
 ಅಜ್ಞಾನಮಯಾ ಭಾವಾ ಅಜ್ಞಾನಿನೋ ಬಹುವಿಧಾ ಅಪಿ ಜಾಯಂತೇ |
 ಜ್ಞಾನಿನಸ್ತು ಜ್ಞಾನಮಯಾಃ ಸರ್ವೇ ಭಾವಾಸ್ತಥಾ ಭವಂತಿ ||೧೩೧||

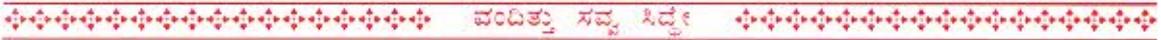
ಯಥಾ ಖಲು ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ ಸ್ವಯಂ ಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವತ್ವೇ ಸತ್ಯಪಿ, ಕಾರಣಾನುವಿಧಾಯಿತ್ವಾತ್ ಕಾರ್ಯಾಣಾಂ, ಜಾಂಬೂನದಮಯಾದ್ಯಾವಾಜ್ಞಾಂಬೂನದಜಾತಿಮನತಿವರ್ತಮಾನಾ ಜಾಂಬೂನದ-ಕುಂಡಲಾದಯ ಏವ ಭಾವಾ ಭವೇಯುಃ, ನ ಪುನಃ ಕಾಲಾಯಸವಲಯಾದಯಃ, ಕಾಲಾಯಸಮ-ಯಾದ್ಯಾವಾಚ್ಚ ಕಾಲಾಯಸಜಾತಿಮನತಿವರ್ತಮಾನಾಃ ಕಾಲಾಯಸವಲಯಾದಯ ಏವ ಭವೇಯುಃ, ನ ಪುನರ್ಜಾಂಬೂನದಕುಂಡಲಾದಯಃ | ತಥಾ ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಯಂ ಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವತ್ವೇ ಸತ್ಯಪಿ, ಕಾರಣಾನುವಿಧಾಯಿತ್ವಾದೇವ ಕಾರ್ಯಾಣಾಂ, ಅಜ್ಞಾನಿನಃ ಸ್ವಯಮಜ್ಞಾನಮಯಾದ್ಯಾವಾದಜ್ಞಾನ-ಜಾತಿಮನತಿವರ್ತಮಾನಾ ವಿವಿಧಾ ಅಪ್ಯಜ್ಞಾನಮಯಾ ಏವ ಭಾವಾ ಭವೇಯುಃ, ನ ಪುನರ್ಜ್ಞಾನ-ಮಯಾಃ, ಜ್ಞಾನಿನಶ್ಚ ಸ್ವಯಂ ಜ್ಞಾನಮಯಾದ್ಯಾವಾಜ್ಞಾನಜಾತಿಮನತಿವರ್ತಮಾನಾಃ ಸರ್ವೇ ಜ್ಞಾನಮಯಾ ಏವ ಭಾವಾ ಭವೇಯುಃ, ನ ಪುನರ್ಜ್ಞಾನಮಯಾಃ |

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಗಾಢಾ ಸೂತ್ರಗಳ ಮುಖಾಂತರ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಢೆ - ೧೩೦-೧೩೧

ಗಾಢಾರ್ಥ :- [ಜಹ] ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ [ಕಣಯಮಯಾ ಭಾವಾದೋ] ಸುವರ್ಣಮಯ ಭಾವದೊಳಗಿಂದ [ಕುಂಡಲಾದಟ ಭಾವಾ] ಸುವರ್ಣಮಯಕುಂಡಲ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವಗಳು [ಜಾಯಂತೇ] ಆಗುತ್ತವೆ [ದು] ಮತ್ತು [ಅಯಮಯಯಾ ಭಾವಾದೋ] ಲೋಹಮಯಭಾವದಲ್ಲಿಂದ [ಕಡಯಾದೀ] ಲೋಹಮಯ ಕಟಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವಗಳು [ಜಾಯಂತೇ] ಆಗುತ್ತವೆ, [ತಹಾ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ [ಅಣಾಣಿಣೋ] ಅಜ್ಞಾನಿಯ (ಅಜ್ಞಾನಮಯ ಭಾವದೊಳಗಿಂದ) [ಬಹುವಿಹಾ ವಿ] ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ [ಅಣ್ಣಾಣಮಯಾ ಭಾವಾ] ಅಜ್ಞಾನಮಯಭಾವಗಳು [ಜಾಯಂತೇ] ಆಗುತ್ತವೆ (ದು) ಮತ್ತು [ಣಾಣಿಸ್ಯ] ಜ್ಞಾನಿಯ (ಜ್ಞಾನಮಯಭಾವದಲ್ಲಿಂದ) [ಸವ್ವೇ] ಎಲ್ಲ [ಣಾಣಮಯಾ ಭಾವಾ] ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವಗಳು [ಹೋಂತಿ] ಆಗುತ್ತವೆ.

ಟೀಕೆ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪುದ್ಗಲವು ಸ್ವತಃ ಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾರಣವಿದ್ದಂತೆ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸುವರ್ಣಮಯಭಾವದಲ್ಲಿಂದ ಸುವರ್ಣಜಾತಿಯ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡದೆಯೇ ಸುವರ್ಣಮಯ ಕುಂಡಲ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ ; ಆದರೆ ಲೋಹಮಯ ಕಟಕ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಲೋಹಮಯಭಾವದಲ್ಲಿಂದ ಲೋಹಜಾತಿಯ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡದೆ ಲೋಹಮಯ ಕಟಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ಸುವರ್ಣಮಯ ಕುಂಡಲ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವವು ಸ್ವತಃ ಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾರಣವಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಾರ್ಯವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಯ-ತಾನಾಗಿಯಂತೂ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವಗಳಿರುತ್ತವೆ ಅವನ-ಅಜ್ಞಾನಮಯಭಾವದಲ್ಲಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಜಾತಿಯ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡದೆ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಭಾವಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ ;

ಅಣ್ಣಾಣಸ್ಸ ಸ ಉದಟ ಜಾ ಜೀವಾಣಂ ಅತಚ್ಚಉವಲದ್ಧೀ ।

ಮಿಚ್ಚತ್ತಸ್ಸ ದು ಉದಟ ಜೀವಸ್ಸ ಅಸದ್ಧಹಾಣತ್ತಂ ||೧೩೨||

ಉದಟ ಅಸಂಜಮಸ್ಸ ದು ಜಂ ಜೀವಾಣಂ ಹವೇಞ ಅವಿರಮಣಂ ।

ಜೋ ದು ಕಲುಸೋವಟಗೋ ಜೀವಾಣಂ ಸೋ ಕಸಾಉದಟ ||೧೩೩||

ತಂ ಜಾಣ ಜೋಗಉದಯಂ ಜೋ ಜೀವಾಣಂ ತು ಚಿಟ್ಟಉಚ್ಛಾಹೋ ।

ಸೋಹಣಮಸೋಹಣಂ ವಾ ಕಾಯವ್ವೋ ವಿರದಿಭಾವೋ ವಾ ||೧೩೪||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ : [ಅಜ್ಞಾನೀ] ಅಜ್ಞಾನಿಯು [ಅಜ್ಞಾನಮಯಭಾವಾನಾಂ ಭೂಮಿಕಾಂ] (ತನ್ನ) ಅಜ್ಞಾನಮಯಭಾವಗಳ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ [ವ್ಯಾಪ್ಯ] ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ [ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮನಿಮಿತ್ತಾನಾಂ ಭಾವಾನಾಂ] (ಮುಂಬರುವ) ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತವಾದ (ಅಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ) ಭಾವಗಳ [ಹೇತುತಾಂ ಏತಿ] ಹೇತುತ್ವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ (ಎಂದರೆ ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮದ ನಿಮಿತ್ತರೂಪವಾದ ಭಾವಗಳ ಹೇತುವಾಗುತ್ತಾನೆ). ||೩೮||

ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಐದು ಗಾಥೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೧೩೨-೧೩೬

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಜೀವಾಣಂ] ಜೀವಗಳಿಗೆ [ಜಾ] ಯಾವ [ಅತಚ್ಚಉವಲದ್ಧೀ] ತತ್ತ್ವದ ಅಜ್ಞಾನ (-ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅಯಥಾರ್ಥ-ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನ)ವಿದೆ [ಸ] ಅದು [ಅಣ್ಣಾಣಸ್ಸ] ಅಜ್ಞಾನದ [ಉದಟ] ಉದಯವಿದೆ, [ದು] ಮತ್ತು [ಜೀವಸ್ಸ] ಜೀವಕ್ಕೆ [ಅಸದ್ಧಹಾಣತ್ತಂ] ಯಾವ (ತತ್ತ್ವದ) ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿದೆ ಅದು [ಮಿಚ್ಚತ್ತಸ್ಸ] ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ [ಉದಟ] ಉದಯವಿದೆ. [ದು] ಮತ್ತು [ಜೀವಾಣಂ] ಜೀವಗಳಿಗೆ [ಜಂ] ಯಾವ [ಅವಿರಮಣಂ] ಅವಿರಮಣ ಎಂದರೆ ಅತ್ಯಾಭಾವವಿದೆ ಅದು [ಅಸಂಜಮಸ್ಸ] ಅಸಂಯಮದ [ಉದಟ] ಉದಯ [ಹವೇಞ] ಇದೆ ; [ದು] ಮತ್ತು [ಜೀವಾಣಂ] ಜೀವಗಳಿಗೆ [ಜೋ] ಯಾವ [ಕಲುಸೋವಟಗೋ]

ಜೀವನಿಗಾವ ತತ್ತ್ವದ ಜ್ಞಾನವಿದೆಯದು ಅಜ್ಞಾನದುದಯವಿದೆ ಮೇಣ್ ।

ಜೀವನಿಗಾವ ತತ್ತ್ವದಶ್ರದ್ಧೆಯಿದೆಯದು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದುದಯ ತಾನಾಗಿದೆ ||೧೩೨||

ಜೀವನಿಗಾವ ಅವಿರತಭಾವವಿದೆಯದು ಅಸಂಯಮದುದಯವಿದೆ ಮೇಣ್ ।

ಜೀವನಿಗಾವ ಕಲುಷೋಪಯೋಗವಿದೆಯದು ಕಷಾಯೋದಯ ತಾನಾಗಿದೆ ||೧೩೩||

ಜೀವನಿಗೆ ಶುಭ ಅಥವ ಅಶುಭ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪದ ।

ಯಾವ ಚೇಷ್ಟೆಯೋತ್ಸಾಹವಿದೆಯದಕೆ ಯೋಗದ ಉದಯವೆಂದರಿವುದು ||೧೩೪||

ಏದೇಸು ಹೇದುಭೂದೇಸು ಕಮ್ಮೀಯವಗ್ಗಣಾಗದಂ ಜಂ ತು |

ಪರಿಣಮದೇ ಅಟ್ಟವಿಹಂ ಣಾಣಾವರಣಾದಿಭಾವೇ ಹಿಂ ||೧೩೫||

ತಂ ಖಲು ಜೀವಣಿಬದ್ಧಂ ಕಮ್ಮೀಯವಗ್ಗಣಾಗದಂ ಜೀಯಾ |

ತೀಯಾ ದು ಹೋದಿ ಹೇದೂ ಜೀವೋ ಪರಿಣಾಮಭಾವಾಣಂ ||೧೩೬||

ಅಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಸ ಉದಯೋ ಯಾ ಜೀವನಾಮತತ್ಪೋಪಲಬ್ಧಿಃ |

ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಸ್ಯ ತೂದಯೋ ಜೀವಸ್ಯಾಶ್ರದ್ಧಧಾನತ್ವಮ್ ||೧೩೭||

ಉದಯೋಽಸಂಯಮಸ್ಯ ತು ಯಜ್ಜೀವಾನಾಂ ಭವೇದವಿರಮಣಮ್ |

ಯಸ್ತು ಕಲುಷೋಪಯೋಗೋ ಜೀವಾನಾಂ ಸ ಕಷಾಯೋದಯಃ ||೧೩೮||

ತಂ ಜಾನೀಹಿ ಯೋಗೋದಯಂ ಯೋ ಜೀವಾನಾಂ ತು ಚೇಷ್ಟೋತ್ಸಾಹಃ |

ಶೋಭನೋಽಶೋಭನೋ ವಾ ಕರ್ತವ್ಯೋ ವಿರತಿಭಾವೋ ವಾ ||೧೩೯||

ಮಲಿನ (ಜ್ಞಾತೃತ್ವದ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯಿಂದ ರಹಿತ) ವಾದ ಉಪಯೋಗವಿದೆ [ಸೋ] ಅದು [ಕಸಾಲುಡು] ಕಷಾಯದ ಉದಯವಿದೆ; [ತು] ಹಾಗೂ [ಜೀವಾಣಂ] ಜೀವಗಳಿಗೆ [ಜೋ] ಯಾವ [ಸೋಹಣಮಸೋಹಣಂ ವಾ] ಶುಭ ಇಲ್ಲವೆ ಅಶುಭರೂಪವಾದ [ಕಾಯವ್ವೋ ವಿರದಿಭಾವೋ ವಾ] ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ [ಚಿಟ್ಟಿಉಚ್ಚಾಹೋ] (ಮನವಚನಕಾಯಾಶ್ರಿತವಾದ) ಚೇಷ್ಟೆಯ ಉತ್ಸಾಹವಿದೆ [ತಂ] ಅದಕ್ಕೆ [ಜೋಗಉದಯಂ] ಯೋಗದ ಉದಯವೆಂದು [ಜಾಣ] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು.

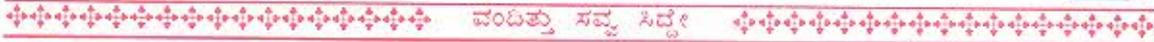
[ಏದೇಸು] ಇವಕ್ಕೆ (ಉದಯಗಳಿಗೆ) [ಹೇದುಭೂದೇಸು] ಕಾರಣಭೂತವಿರುವಾಗ [ಜಂ ತು]ಯಾವ [ಕಮ್ಮೀಯವಗ್ಗಣಾಗದಂ] ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾಗತ (ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾರೂಪವಾದ) ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು [ಣಾಣಾವರಣಾದಿಭಾವೇಹಿಂ ಅಟ್ಟವಿಹಂ] ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳರೂಪದಿಂದ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ [ಪರಿಣಮದೇ] ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ, [ತಂ ಕಮ್ಮೀಯವಗ್ಗಣಾಗದಂ] ಆ ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾಗತವಾದ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು [ಜೀಯಾ] ಯಾವಾಗ [ಖಲು] ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ [ಜೀವಣಿಬದ್ಧಂ] ಜೀವದಲ್ಲಿ ಬಂಧವಾಗುತ್ತದೆ [ತೀಯಾ ದು] ಆಗ [ಜೀವೋ] ಜೀವವು [ಪರಿಣಾಮಭಾವಾಣಂ] (ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಮಯ) ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾದ ಭಾವಗಳ [ಹೇದೂ] ಕಾರಣ [ಹೋದಿ] ಆಗುತ್ತದೆ.

ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾದಾಗ ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾರೂಪ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ |

ತಾವೇಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ ಭಾವರೂಪದಿಂದಷ್ಟವಿಧವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಪುವು ||೧೩೫||

ಯಾವಾಗ ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾರೂಪ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯ ಜೀವದಲಿ ಬಂಧಿಪುದು |

ಆವಾಗಲೇ ಜೀವ ತನ್ನ ಪರಿಣಾಮಭಾವಗಳ ಹೇತು ತಾನಾಗುವನು ||೧೩೬||

ವಿತೇಷು ಹೇತುಭೂತೇಷು ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾಗತಂ ಯತ್ತು |

ಪರಿಣಮತೇಽಷ್ಯವಿಧಂ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿಭಾವೈಃ ||೧೧೩||

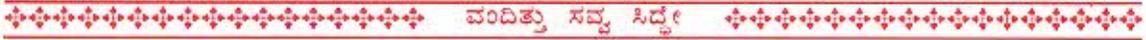
ತತ್ಪಲು ಜೀವನಿಬದ್ಧಂ ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾಗತಂ ಯದಾ |

ತದಾ ತು ಭವತಿ ಹೇತುರ್ಜೀವಃ ಪರಿಣಾಮಭಾವಾನಾಮ್ ||೧೧೪||

ಅತತ್ತೋಪಲಬ್ಧಿರೂಪೇಣ ಜ್ಞಾನೇ ಸ್ವದಮಾನೋ ಅಜ್ಞಾನೋದಯಃ | ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾಸಂಯಮ-
ಕಷಾಯಯೋಗೋದಯಾಃ ಕರ್ಮಹೇತವಸ್ತನ್ಮಯಾತ್ಮತ್ವಾರೋ ಭಾವಾಃ | ತತ್ತ್ವಾಶ್ರದ್ಧಾನರೂಪೇಣ
ಜ್ಞಾನೇ ಸ್ವದಮಾನೋ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವೋದಯಃ, ಅವಿರಮಣರೂಪೇಣ ಜ್ಞಾನೇ ಸ್ವದಮಾನೋಽಸಂಯಮೋ-
ದಯಃ, ಕಲುಷೋಪಯೋಗರೂಪೇಣ ಜ್ಞಾನೇ ಸ್ವದಮಾನಃ ಕಷಾಯೋದಯಃ, ಶುಭಾಶುಭಪ್ರವೃತ್ತಿ-
ನಿವೃತ್ತಿವ್ಯಾಪಾರರೂಪೇಣ ಜ್ಞಾನೇ ಸ್ವದಮಾನೋ ಯೋಗೋದಯಃ | ಅಥೈತೇಷು ಪೌದ್ಗಲಿಕೇಷು
ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದ್ಯದಯೇಷು ಹೇತುಭೂತೇಷು ಯತ್ತುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಂ ಕರ್ಮವರ್ಗಣಾಗತಂ ಜ್ಞಾನಾವರಣಾದಿ-
ಭಾವೈರಷ್ಟಧಾ ಸ್ವಯಮೇವ ಪರಿಣಮತೇ ತತ್ಪಲು ಕರ್ಮವರ್ಗಣಾಗತಂ ಜೀವನಿಬದ್ಧಂ ಯದಾ
ಸ್ಯಾತ್ತದಾ ಜೀವಃ ಸ್ವಯಮೇವಾಜ್ಞಾನಾತ್ಪರಾತ್ಮನೋರೇಕತ್ವಾಧ್ಯಾಸೇನಾಜ್ಞಾನಮಯಾನಾಂ ತತ್ತ್ವಾ-
ಶ್ರದ್ಧಾನಾದೀನಾಂ ಸ್ವಸ್ಯ ಪರಿಣಾಮಭಾವಾನಾಂ ಹೇತುರ್ಭವತಿ |

ಟೀಕೆ :- ತತ್ತ್ವದ ಅಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ (ಅಸತ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪದ ಉಪಲಬ್ಧಿಯಿಂದ) ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ
ಸ್ವಾದರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಅಜ್ಞಾನದ ಉದಯವಿದೆ. ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅಸಂಯಮ, ಕಷಾಯ ಮತ್ತು ಯೋಗದ
ಉದಯ-ಯಾವವು (ಹೊಸ) ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ ಅವು -ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಗಳಾಗಿವೆ.
ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾದರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ ಉದಯವಿದೆ;
ಅವಿರಮಣರೂಪದಿಂದ (ಅತ್ಯಾಭಾವರೂಪದಿಂದ) ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾದರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಅಸಂಯಮದ
ಉದಯವಿದೆ ; ಕಲುಷಿತ (ಮಲಿನ) ಉಪಯೋಗರೂಪದಿಂದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾದರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದು
ಕಷಾಯದ ಉದಯವಿದೆ; ಶುಭಾಶುಭಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆ ನಿವೃತ್ತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರರೂಪದಿಂದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ
ಸ್ವಾದರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಯೋಗದ ಉದಯವಿದೆ. ಈ ಪೌದ್ಗಲಿಕ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಾದಿಗಳ ಉದಯವು
ಕಾರಣಭೂತವಿರುವಾಗ ಯಾವ ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾಗತವಾದ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವು ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ
ಭಾವಗಳಿಂದ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ, ಆ ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾಗತವಾದ ಪುದ್ಗಲ
ದ್ರವ್ಯವು ಯಾವಾಗ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಆಗ ಜೀವವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸ್ವ-ಪರಗಳ ಏಕತ್ವದ
ವಿಪರೀತನಿರ್ಣಯದ ಕಾರಣವಾಗಿ ತತ್ತ್ವ-ಅಶ್ರದ್ಧೆ ಮೊದಲಾದ ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಪರಿಣಾಮಭಾವಗಳ
ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಅಜ್ಞಾನಭಾವದ ಭೇದಗಳಾದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವ, ಅವಿರತಿ, ಕಷಾಯ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಇವುಗಳ
ಉದಯವು ಪುದ್ಗಲದಪರಿಣಾಮಗಳಾಗಿವೆ, ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸ್ವಾದವು ಅತತ್ತ್ವಶ್ರದ್ಧೆ ಮೊದಲಾದ ರೂಪದಿಂದ
ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಉದಯವು ನಿಮಿತ್ತಭೂತವಿರುವಾಗ ಕಾರ್ಮಣವರ್ಗಣಾರೂಪದ ಹೊಸ
ಪುದ್ಗಲಗಳು ತಾನಾಗಿಯೇ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಜೀವದೊಡನೆ
ಕಟ್ಟಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ; ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೀವವೂ ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಭಾವದಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಅತತ್ತ್ವಶ್ರದ್ಧೆ ಮೊದಲಾದ
ಭಾವರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಮಯಭಾವಗಳ ಕಾರಣವು ತಾನೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕಿಮಾತ್ಮನಿ ಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣಂ ಕಿಮಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣಂ ಕರ್ಮೇತಿ ನಯವಿಭಾಗೇನಾಹ -

ಜೀವೇ ಕಮ್ಮಂ ಬದ್ಧಂ ಪುಟ್ಟಂ ಚೇದಿ ವವಹಾರಣಯಭಣೆದಂ |
ಸುದ್ಧಣಯಸ್ಸ ದು ಜೀವೇ ಅಬದ್ಧಪುಟ್ಟಂ ಹವದಿ ಕಮ್ಮಂ ||೧೪೧||

ಜೀವೇ ಕರ್ಮ ಬದ್ಧಂ ಸ್ತೃಷ್ಣಂ ಚೇತಿ ವ್ಯವಹಾರನಯಭಣಿತಮ್ |
ಶುದ್ಧನಯಸ್ಸ ತು ಜೀವೇ ಅಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣಂ ಭವತಿ ಕರ್ಮ ||೧೪೧||

ಜೀವಪುದ್ಗಲಕರ್ಮಣೋರೇಕಬಂಧಪರ್ಯಾಯತ್ವೇನ ತದಾತ್ಮೇ ವ್ಯತಿರೇಕಾಭಾವಾಜ್ಜೀವೇ ಬದ್ಧ-
ಸ್ತೃಷ್ಣಂ ಕರ್ಮೇತಿ ವ್ಯವಹಾರನಯಪಕ್ಷಃ | ಜೀವಪುದ್ಗಲಕರ್ಮಣೋರನೇಕದ್ರವ್ಯತ್ವೇನಾತ್ಯಂತವ್ಯತಿರೇ-
ಕಾಜ್ಜೀವೇಽಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣಂ ಕರ್ಮೇತಿ ನಿಶ್ಚಯನಯಪಕ್ಷಃ |

ಗಾಥೆ - ೧೪೧

ಗಾಥಾರ್ಥ :- (ಜೀವೇ) ಜೀವದಲ್ಲಿ (ಕಮ್ಮಂ) ಕರ್ಮವು (ಬದ್ಧಂ) (ಅದರ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಡನೆ) ಬದ್ಧ-
ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ [ಚಿ] ಮತ್ತು [ಪುಟ್ಟಂ] ಮುಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ [ಇದಿ] ಈ ರೀತಿ [ವವಹಾರನಯಭಣೆದಂ] ವ್ಯವಹಾರನಯದ
ಕಥನವಿದೆ [ದು] ಮತ್ತು [ಜೀವೇ] ಜೀವದಲ್ಲಿ [ಕಮ್ಮಂ] ಕರ್ಮವು [ಅಬದ್ಧಪುಟ್ಟಂ] ಅಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣ ಕಟ್ಟಿದೆ
ಮತ್ತು ಮುಟ್ಟಿದೆ [ಹವದಿ] ಇದೆ ಈ ರೀತಿ [ಸುದ್ಧಣಯಸ್ಸ] ಶುದ್ಧನಯದ ಕಥನವಿದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಜೀವವನ್ನು ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮವನ್ನು ಒಂದು ಬಂಧಪರ್ಯಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ
ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣವಾಗಿದೆ -
ಎಂಬುದಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಪಕ್ಷವಿದೆ. ಜೀವವನ್ನು ಮತ್ತು ಪುದ್ಗಲಕರ್ಮವನ್ನು ಅನೇಕ ದ್ರವ್ಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ
ನೋಡಿದರೆ ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನತೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಅಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣವಾಗಿದೆ-ಎಂಬುದಾಗಿ
ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಪಕ್ಷವಿದೆ.

ಆದರೆ ಇದರಿಂದೇನು ? ಯಾವ ಆತ್ಮನು ಅವೆರಡೂ ನಯಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅವನೇ
ಸಮಯಸಾರವಿದ್ದಾನೆ - ಎಂಬುದನ್ನೀಗ ಗಾಥೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಜೀವದಲಿ ಕರ್ಮ ಬದ್ಧಸ್ತೃಷ್ಣವಿದೆಯೆಂದು ವ್ಯವಹಾರಕಥನವಿದೆ ಮೇಣ್ |
ಜೀವದಲಿ ಕರ್ಮ ಅಬದ್ಧ, ಅಸ್ತೃಷ್ಣವಿದೆಯೆಂದು ಶುದ್ಧನಯ ಹೇಳುತಿಹುದು ||೧೪೧||

ತತಃ ಕಿಮ್ -

ಕಮ್ಮಂ ಬದ್ಧಮಬದ್ಧಂ ಜೀವೇ ಏವಂ ತು ಜಾಣ ಣಯಪಕ್ಷಂ |

ಪಕ್ಖಾದಿಕ್ಯಂತೋ ಪುಣ ಭಣ್ಣದಿ ಜೋ ಸೋ ಸಮಯಸಾರೋ ||೧೪೨||

ಕರ್ಮ ಬದ್ಧಮಬದ್ಧಂ ಜೀವೇ ಏವಂ ತು ಜಾನೀಹಿ ನಯಪಕ್ಷಮ್ |

ಪಕ್ಷಾತಿಕ್ರಾಂತಃ ಪುನರ್ಭಣ್ಣತೇ ಯಃ ಸ ಸಮಯಸಾರಃ ||೧೪೨||

ಯಃ ಕಿಲ ಜೀವೇ ಬದ್ಧಂ ಕರ್ಮೇತಿ ಯಶ್ಚ ಜೀವೇಽಬದ್ಧಂ ಕರ್ಮೇತಿ ಏಕಲ್ಪಃ ಸ ದ್ವಿತಯೋಽಪಿ ಹಿ ನಯಪಕ್ಷಃ | ಯ ಏವೈನಮತಿಕ್ರಾಮತಿ ಸ ಏವ ಸಕಲವಿಕಲ್ಪಾತಿಕ್ರಾಂತಃ ಸ್ವಯಂ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೈಕವಿ-
ಜ್ಞಾನಘನಸ್ವಭಾವೋ ಭೂತ್ಯಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಮಯಸಾರಃ ಸಂಭವತಿ | ತತ್ರ ಯಸ್ಮಾವಜ್ಜೀವೇ ಬದ್ಧಂ
ಕರ್ಮೇತಿ ಏಕಲ್ಪಯತಿ ಸ ಜೀವೇಽಬದ್ಧಂ ಕರ್ಮೇತಿ ಏಕಂ ಪಕ್ಷಮತಿಕ್ರಾಮನ್ನಪಿ ನ ಏಕಲ್ಪಮತಿಕ್ರಾಮತಿ;
ಯಸ್ತು ಜೀವೇಽಬದ್ಧಂ ಕರ್ಮೇತಿ ಏಕಲ್ಪಯತಿ ಸೋಽಪಿ ಜೀವೇ ಬದ್ಧಂ ಕರ್ಮೇತ್ಯೇಕಂ ಪಕ್ಷಮತಿಕ್ರಾಮ-
ನ್ನಪಿ ನ ಏಕಲ್ಪಮತಿಕ್ರಾಮತಿ; ಯಃ ಪುನರ್ಜೀವೇ ಬದ್ಧಮಬದ್ಧಂ ಚ ಕರ್ಮೇತಿ ಏಕಲ್ಪಯತಿ ಸ ತು ತಂ
ದ್ವಿತಯಮಪಿ ಪಕ್ಷಮನತಿಕ್ರಾಮನ್ ನ ಏಕಲ್ಪಮತಿಕ್ರಾಮತಿ | ತತೋ ಯ ಏವ ಸಮಸ್ತನಯಪಕ್ಷಮತಿ-
ಕ್ರಾಮತಿ ಸ ಏವ ಸಮಸ್ತಂ ಏಕಲ್ಪಮತಿಕ್ರಾಮತಿ | ಯ ಏವ ಸಮಸ್ತಂ ಏಕಲ್ಪಮತಿಕ್ರಾಮತಿ ಸ ಏವ
ಸಮಯಸಾರಂ ವಿಂದತಿ |

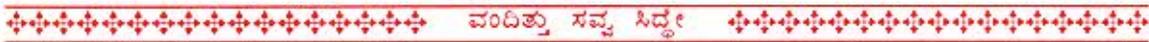
ಗಾಥೆ - ೧೪೨

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಜೀವೇ] ಜೀವದಲ್ಲಿ [ಕಮ್ಮಂ] ಕರ್ಮವು [ಬದ್ಧಂ] ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ ಅಥವಾ [ಅಬದ್ಧಂ]
ಅಬದ್ಧವಾಗಿದೆ - [ಏವಂ ತು] ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಮಾತಂತೂ [ಣಯಪಕ್ಷಂ] ನಯಪಕ್ಷದ್ದೆಂದು [ಜಾಣ]
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ; [ಪುಣ] ಆದರೆ [ಜೋ] ಯಾವ [ಪಕ್ಖಾದಿಕ್ಯಂತೋ] ಪಕ್ಷಾತಿಕ್ರಾಂತನು (ಪಕ್ಷವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘನೆ
ಮಾಡಿದಂಥವನು) [ಸೋ] ಅದು (ಸಮಯಸಾರೋ) ಸಮಯಸಾರ (ಎಂದರೆ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಶುದ್ಧ ಆತ್ಮತತ್ತ್ವ)
ಇದೆಯೆಂದು [ಭಣ್ಣದಿ] ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- 'ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ' ಎಂಬ ಯಾವ ಏಕಲ್ಪವಿದೆ ಹಾಗೂ 'ಜೀವದಲ್ಲಿ
ಕರ್ಮವು ಅಬದ್ಧವಾಗಿದೆ' ಎಂಬ ಯಾವ ಏಕಲ್ಪವಿದೆ- ಇವೆರಡೂ ನಯಪಕ್ಷವಾಗಿವೆ. ಯಾವನು ಆ ನಯಪಕ್ಷವನ್ನು
ಅತಿಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ (-ಅದನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾನೆ) ಅವನೇ ಎಲ್ಲ ಏಕಲ್ಪಗಳನ್ನು
ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ತಾನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ, ಒಂದು ವಿಜ್ಞಾನಘನಸ್ವಭಾವರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಮಯಸಾರನಾಗುತ್ತಾನೆ-
ಇಲ್ಲಿ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ-) ಯಾವನು 'ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ'ಯೆಂದು
ಏಕಲ್ಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು 'ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಅಬದ್ಧವಾಗಿದೆ'ಯೆಂಬ ಒಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ

ಬದ್ಧಮೇಣಬದ್ಧವೆಂದೆನ್ನುವುದು ಜೀವದಲಿ ಕರ್ಮ ನಯಪಕ್ಷವೆಂದರಿವುದು |

ಆದೊಡೆ ಪಕ್ಷಾತೀತನಾದವನು ಹೇಳುವುದದು ಸಮಯಸಾರತಾನಾಗಿದೆ ||೧೪೨||

ಯದ್ಯೇವಂ ತರ್ಹಿ ಕೋ ಹಿ ನಾಮ ನಯಪಕ್ಷಸನ್ಯಾಸಭಾವನಾಂ ನ ನಾಟಿಯತಿ ?

(ಉಪೇಂದ್ರವಜ್ರ)

ಯ ಏವ ಮುಕ್ತ್ಯಾ ನಯಪಕ್ಷಪಾತಂ
 ಸ್ವರೂಪಗುಪ್ತಾ ನಿವಸಂತಿ ನಿತ್ಯಮ್ |
 ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಚ್ಯುತಶಾಂತಚಿತ್ತಾ-
 ಸ್ತ ಏವ ಸಾಕ್ಷಾದಮೃತಂ ಪಿಬಂತಿ ||೬೯||

ವಿಕಲ್ಪದ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಯಾವನು 'ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಅಬದ್ಧವಾಗಿದೆ'ಯೆಂಬ ವಿಕಲ್ಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನೂ 'ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ' ಎಂಬ ಒಂದು ಪಕ್ಷದ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ವಿಕಲ್ಪದ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಯಾವನು 'ಜೀವದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅಬದ್ಧವೂ ಆಗಿದೆ' ಎಂಬ ವಿಕಲ್ಪಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು ಎರಡೂ ಪಕ್ಷದ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡದೆ ವಿಕಲ್ಪದ ಅತಿಕ್ರಮಣವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವನು ಎಲ್ಲ ನಯಪಕ್ಷಗಳ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ ಎಲ್ಲ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ; ಯಾವನು ಎಲ್ಲ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅವನೇ ಸಮಯಸಾರವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ - ಅದರ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜೀವನು ಕರ್ಮದಿಂದ 'ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ' ಹಾಗೂ 'ಬದ್ಧನಾಗಿಲ್ಲ' - ಎಂಬಿವೆರಡೂ ನಯಪಕ್ಷಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಬದ್ಧ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ವಿಕಲ್ಪವನ್ನೇ ಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡಿದನು ; ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಅಬದ್ಧ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಅವನೂ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದನು ; ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಅವನೂ ಪಕ್ಷರೂಪವಾದ ವಿಕಲ್ಪದ ಅಂಗೀಕಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಯಾವನು ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವನೇ ಶುದ್ಧಪದಾರ್ಥದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆ-ರೂಪವಾದ ಸಮಯಸಾರವನ್ನು - ಶುದ್ಧಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ನಯಪಕ್ಷವನ್ನು ಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡುವುದು ರಾಗವಿದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ನಯಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮನು ವೀತರಾಗ ಸ್ವರೂಪದ ಸಮಯಸಾರನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೀಗಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ನಯಪಕ್ಷದ ತ್ಯಾಗದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಯಾರು ಕುಣಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ? ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವರು ನಯಪಕ್ಷದ ತ್ಯಾಗದ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳ ೨೩ ಕಲಶರೂಪವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ಯೇ ಏವ] ಯಾರು [ನಯಪಕ್ಷಪಾತಂ ಮುಕ್ತ್ಯಾ] ನಯಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಸ್ವರೂಪಗುಪ್ತಾಃ] (ತಮ್ಮ) ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿ [ನಿತ್ಯಂ] ಯಾವಾಗಲೂ [ನಿವಸಂತಿ] ನಿವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ [ತೇ ಏವ] ಅವರೇ [ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಚ್ಯುತಶಾಂತಚಿತ್ತಾಃ] ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಲ್ಪಜಾಲಗಳಿಂದ ರಹಿತರೂ, ಶಾಂತರೂ ಆಗುತ್ತ, [ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಮೃತಂ ಪಿಬಂತಿ] ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪದರೂ ಪಕ್ಷಪಾತವಿರುತ್ತದೆ ಅದುವರೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೋಭಿಯು ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ನಯಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತವೆಲ್ಲ ದೂರವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ ಆಗ ವೀತರಾಗ ಅವಸ್ಥೆಯಾಗಿ